

EXCLUSIEF
in deze scriptie
Privacybeleid

Het privacyslot van CJG+ de Kempen

AMBER HENSKENS
DE KEMPEN,
MEI 2017

CJG+ de Kempen

Centrum voor Jeugd en Gezin+
Kempengemeenten

Scriptie

Het privacyslot van CJG+ de Kempen

'De wortels van de privacyboom'

Student: Amber Henskens

Studentnummer: 2046143

Afstudeerorganisatie: CJG+ de Kempen

Afstudeerperiode: februari - juni 2017

Opdrachtgever: Samenwerking Kempengemeenten, Mevr. Sanders

Afstudeermentor: Mevr. Michels

Onderwijsinstelling: Juridische Hogeschool Avans-Fontys

Opleiding: HBO-Rechten

Eerste afstudeerdocent: Dhr. van Hooijdonk

Tweede afstudeerdocent: Mevr. Heffer

Voorwoord

Privacy, de rode draad door dit onderzoeksrapport die u op dit moment voor u heeft en de rode draad door ieders privéleven. “The right to be let alone”. Alvorens u overgaat tot het inhoudelijke gedeelte van deze scriptie wil ik, de schrijfster van deze scriptie, toch graag van de gelegenheid gebruik maken om kort wat privé informatie over mezelf te geven en graag wil ik ook de betrokken personen bij deze scriptie enorm bedanken voor de kans op deze zeer leerzame stageperiode. Als ik alleen was gelaten, dan had deze scriptie nu niet voor u gelegen.

Kinderen, jeugdigen, het recht, onderwerpen die mij al gedurende lange tijd bezig houden. Alvorens ik ben gestart met de opleiding HBO Rechten was ik er sterk van overtuigd dat ik juffrouw wilde worden. Op een zeker moment is daar een ommekeer in gekomen en ben ik gestart met de opleiding HBO – Rechten. Mooier dan met een afstudeerstage bij CJG+ de Kempen, een organisatie die in het teken staat van ondersteuning bieden aan jeugdigen en hun gezinnen, had ik mijn HBO rechten opleiding niet kunnen afronden. Niet direct, maar zeker wel indirect heb ik met deze afstudeerstage bij CJG+ de Kempen kunnen bijdragen aan het welzijn van de jeugdigen en hun gezinnen woonachtig in de Kempengemeenten. Voor eenieder is het recht op privacy een vooraanstaand recht waar zonder mee gehoor aan gegeven dient te worden, zo ook binnen het CJG+ de Kempen. Het recht op privacy is een zeer actueel onderwerp, in het bijzonder binnen gemeenten en in het kader van jeugdhulp. Binnen het CJG+ de Kempen worden niet zomaar persoonsgegevens verwerkt, het gaat hier om de verwerking van bijzondere persoonsgegevens. Dit betekent dat hier grote risico's spelen ten aanzien van de waarborging van de privacy van de inwoners van de Kempengemeenten.

Een zeer leerzame periode is de juiste betiteling voor mijn stageperiode bij CJG+ de Kempen. Veel gedaan, veel meegemaakt en veel geleerd, al met al zeer geslaagd. Zowel op het gebied van het privacyrecht en de betrokken bijzondere wetten in het kader van dit onderzoek als op het gebied van de gemeentelijke organisatie, het werkzaam zijn binnen de gemeentelijke organisatie, alsmede het plegen van overleggen en opstellen van officiële documenten heb ik veel geleerd. Zelfstandig, maar toch met uitstekende benodigde begeleiding heb ik deze stageperiode volbracht.

Van de gelegenheid wil ik daarom gebruik maken om verscheidenen mensen te bedanken. In de eerste plaats wil ik Sylvia Sanders en Kirsten Michels bedanken voor de ondersteuning vanuit CJG+ de Kempen. Bedankt voor de kans op deze leerzame periode die jullie mij hebben geboden en bedankt voor de geweldige ondersteuning zowel ten aanzien van projecten die ik voor jullie heb uitgevoerd als ten aanzien van de hulp bij mijn scriptie. Uiteraard wil ik ook bedanken Bart van Hooijdonk en Ursula Heffer voor de ondersteuning vanuit de Juridische Hogeschool. Bedankt voor de feedback en sturing die jullie hebben gegeven aan het oprichten van deze scriptie. Als laatste wil ik al andere betrokkenen bij deze scriptie en bij mijn werkzaamheden bedanken, maar ook de mensen van wiens gezelschap ik heb mogen genieten gedurende de stageperiode.

Namens mij, veel plezier met het lezen van dit onderzoeksrapport.

Amber Henskens

Inhoud

Voorwoord	3
Samenvatting	5
Lijst van afkortingen	6
Definities	7
1	Inleiding 9
1.1	De organisatie 9
1.2	Probleembeschrijving 9
1.3	Centrale vraag 10
1.3.1	Deelvragen 11
1.4	Doelstelling 11
1.5	Onderzoeksstrategieën en -methoden 11
1.6	Leeswijzer 12
2	Theoretisch Kader 13
2.1	In vogelvlucht het woord privacy 13
2.1.1	Privacy in Europa 14
2.1.2	Privacy in de Nederlandse Grondwet 14
2.2	De weg naar de AVG 15
2.2.1	De AVG 15
2.2.2	Belangrijkste verschillen tussen de AVG en de Wbp 16
2.3	Wettelijk kader AVG 17
2.3.1	Algemene beginselen en doel 19
2.3.2	Wettelijke grondslag 20
2.3.3	Informatieplicht 20
2.3.4	Rechten betrokkene 20
2.3.5	Verplichtingen 22
2.3.6	Datalekken 22
2.3.7	Privacy Impact Assessment 23
2.3.8	Functionaris voor gegevensbescherming 23
2.3.9	Sancties 24
2.4	Lex specialis 24
2.4.1	GRSK versus sociaal domein 24
2.4.2	Verhouding Jeugdwet – AVG 24
2.4.3	Privacy in de Jeugdwet 25
2.4.3.1	Gegevensverwerking door gemeenten 25
2.4.3.2	Gegevensverstrekking door en aan gemeenten 26

3	De Praktijk	27
3.1	Inventarisatie persoonsgegevens	27
3.2	Privacywerkgroep	27
3.3	Realiseren privacyvisie	28
3.4	Privacyscan	29
3.5	Privacytest	30
3.6	Scoringsmodel	31
4	Het privacybeleid	32
4.1	De basis	32
4.2	Het beleid	33
4.2.1	<i>Inhoud</i>	33
4.2.2	<i>Algemene informatie</i>	33
4.2.3	<i>Wettelijk kader</i>	34
4.2.4	<i>Algemene beleidsbepalingen</i>	34
4.2.5	<i>Werkprocessen en triage</i>	35
4.2.6	<i>Governance</i>	37
4.2.7	<i>Bewustwording en training</i>	37
4.2.8	<i>Beheer en opslag gegevens</i>	38
4.3	Beleidsaanvullingen	38
4.3.1	<i>Website en contact CJG+ de Kempen</i>	38
4.3.2	<i>Privacyfolder</i>	39
4.3.3	<i>Informatiebeveiliging</i>	39
4.4	Scoringsmodel	40
5	Conclusies en aanbevelingen	41
5.1	Conclusies	41
5.2	Aanbevelingen	43
	Literatuur- en bronnenlijst	45

Samenvatting

CJG+ de Kempen voert de Jeugdwet uit en biedt daarmee ondersteuning aan jongeren tot 18 jaar woonachtig in de Kempengemeenten. Vóór januari 2015 betrof het centrum jeugd en gezin een separate organisatie, maar na de in januari 2015 plaatsgevonden decentralisaties betreft het CJG een onderdeel van de Samenwerking Kempengemeenten. CJG+ de Kempen biedt enerzijds zelf lichte ondersteuning bij opvoed- en opgroevragen, maar heeft anderzijds een ondersteunende rol indien er sprake is van complexe opvoedvraagstukken. De decentralisaties hebben door het beleggen van de uitvoering van de Jeugdwet niet alleen de daadwerkelijke ondersteuning bij de gemeenten weggelegd, maar daarmee ook de waarborging van de privacy van de inwoners in het kader van jeugdhulp. Bij de uitvoering van de Jeugdwet worden veelvuldig bijzondere persoonsgegevens verworven en verwerkt. De huidige nationale wetgeving omtrent privacy is uiteen gezet in de Wet bescherming persoonsgegevens (hierna: Wbp). De Wbp is gebaseerd op de Europese richtlijn uit 1995. Echter leven we vandaag de dag in een wereld waarin de snelheid van technische ontwikkelingen immens is, waarbij de behoefte is gecreëerd om data gedreven te zijn en daarmee zoveel mogelijk (persoons)gegevens te verzamelen. In 2012 is om deze reden de Algemene Verordening Gegevensbescherming (hierna: AVG) gepresenteerd. Op 27 april 2016 is de verordening formeel aangenomen en treedt op 25 mei 2018 in werking. Ter voorbereiding op deze nieuwe AVG heeft per 1 januari 2016 een uitbreiding van de Wbp plaatsgevonden, bestaande uit de Wet meldplicht datalekken en een uitbreiding boetebevoegdheid van de Autoriteit Persoonsgegevens. In de gemeentelijke situatie is echter gebleken, onder andere uit het rapport van de Autoriteit Persoonsgegevens, dat invulling geven aan de normen van een degelijke privacywaarborging een helse opdracht was voor gemeenten.

Dit onderzoeksrapport in combinatie met het opgeleverde beleidsstuk biedt CJG+ de Kempen handvatten om hun privacyboom te laten uitgroeien tot een vruchtbare boom der privacywaarborging, waarbij zij trots kunnen zijn op de vruchten. Een vruchtbare boom kan niet ontstaan zonder goede en gezonde wortels. Uit onderzoek is gebleken dat CJG+ bezig was vruchten te plukken van een boom zonder goede, stevige, gezonde wortels. De basis van een privacybeleid ontbrak bij de invulling van de privacywaarborging. Gedurende de onderzoeksperiode is getracht goede, stevige en gezonde wortels te creëren. Deze wortels bestaan uit dit onderzoeksrapport, een test onder de medewerkers van CJG+ de Kempen, de privacy werkgroep en de visie en uitgangspunten ten aanzien van privacy binnen het sociaal domein van de Kempengemeenten. Door het gieten van de samenwerking in het kader van dit onderzoeksrapport en de bewustwording van de organisatie op de wortels is er een privacybeleid gecreëerd. Dit privacybeleid zal zorg dragen voor de verdere ontwikkeling en groei van de privacyboom en het creëren van de vruchten.

De aanbevelingen voortvloeiend uit dit onderzoeksrapport zijn gebaseerd op het creëren van de vruchten. De boom is op basis van goede en gezonde wortels aan het groeien en zal door goede voeding steeds vruchtbaarder worden. Op basis van het privacybeleid dient invulling te worden gegeven aan de privacywaarborging van de inwoners van de Kempengemeenten. Enkele ontwikkelingen op dit gebied zijn gedurende de onderzoeksperiode gerealiseerd. Andere ontwikkelingen dienen op basis van de aanbevelingen in dit onderzoeksrapport in de loop ter tijd gerealiseerd te worden met als streep punt voor 25 mei 2018.

Lijst van afkortingen

AP	Autoriteit Persoonsgegevens
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming
BSN	Burgerservicenummer
BW	Burgerlijk Wetboek
B&W	Burgemeester en Wethouders
CJG+	Centrum Jeugd en Gezin de Kempen
EU	Europese Unie
EHRM	Europees Hof voor de Rechten van de Mens
EVRM	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
FG	Functionaris Gegevensbescherming
GW	Grondwet
Jo.	Juncto
PIA	Privacy Impact Assessment
Wbp	Wet bescherming persoonsgegevens
Wgbo	Wet op de geneeskundige behandelingsovereenkomst
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning

Definities

Algemene Verordening Gegevensbescherming

De AVG regelt per 25 mei 2018 in Nederland de verwerking van persoonsgegevens. Deze algemene verordening vervangt de Wet bescherming persoonsgegevens.

Betrokkene

Een persoon op wie de ondersteuning, die namens de Kempengemeenten wordt geboden, zich richt.

Bijzondere persoonsgegevens¹

Gegevens over iemands godsdienst of levensovertuiging, ras, etnische afkomst, politieke gezindheid, gezondheid, genetische gegevens, seksuele leven en lidmaatschap van een vakvereniging of strafrechtelijke veroordelingen en feiten.

Centrum voor Jeugd en Gezin+ de Kempen (CJG+ de Kempen)

Gezamenlijke uitvoeringsorganisatie voor de uitvoering van de Jeugdwet van de Kempengemeenten Bergeijk, Bladel, Eersel en Reusel-De Mierden.

Derde(n)²

Iedere persoon of instelling, niet zijnde de cliënt, een lid van het cliëntsysteem of een functionaris van de Kempengemeenten.

Dossier

Een systematische gebundelde verzameling van persoons- en gegevens en gegevens rondom de ondersteuning over een cliënt(systeem). Valt onder de definitie bestand uit de AVG³.

Gemeenschappelijke Regeling Samenwerking Kempengemeenten

Samenwerkingsverband tussen de gemeenten Bergeijk, Bladel, Eersel, Oirschot en Reusel-De Mierden op diverse gebieden, ondergebracht in een gemeenschappelijke regeling met een eigen rechtspersoonlijkheid.

Hulp/dienstverlener

Een persoon die namens de Kempengemeenten hulp- en dienstverleningstaken verricht ten behoeve van cliënten binnen het sociaal domein, inclusief personen die als vrijwilliger of stagiaire onder verantwoordelijkheid van de Kempengemeenten ondersteuning bieden aan cliënten.

ISD de Kempen

Intergemeentelijke Sociale Dienst Kempengemeenten. ISD de Kempen is er voor inwoners die ondersteuning nodig hebben op het gebied van werk, inkomen, schuldhulpverlening en zorg. ISD de Kempen voert voor de vijf Kempengemeenten taken uit op diverse gebieden waaronder de Participatiewet, de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo).

Kempengemeenten

De samenwerkende Kempengemeenten Bergeijk, Bladel, Eersel, Oirschot en Reusel-De Mierden.

¹ Artikel 9 AVG

² Artikel 4 lid 10 AVG

³ Artikel 4 lid 6 AVG

Ondersteuning

Alle handelingen en activiteiten die namens en onder verantwoordelijkheid van de Kempengemeenten worden verricht binnen het sociaal domein en die direct betrekking hebben op de dienstverlening aan cliënt(systeem).

Persoonsgegevens⁴

Alle informatie over een geïdentificeerde of identificeerbare natuurlijke persoon ("de betrokkene"). Als identificeerbaar wordt beschouwd een natuurlijke persoon die direct of indirect kan worden geïdentificeerd, met name aan de hand van een identifier zoals een naam, een identificatienummer, locatiegegevens, een online identifier of van een of meer elementen die kenmerkend zijn voor de fysieke, fysiologische, genetische, psychische, economische, culturele of sociale identiteit van die natuurlijke persoon.

Privacy

Privacy heeft betrekking op het eerbiedigen van de persoonlijke levenssfeer en omvat de bescherming van persoonsgegevens, vertrouwelijke communicatie en integriteit van persoon en lichaam. Het is een mensenrecht en een fundamentele vrijheid.

Privacy functionaris

interne toezichthouder op de verwerking van persoonsgegevens en naleving van de Algemene Verordening Gegevensbescherming

Transparantiebeginsel

Transparantie is in de AVG opgenomen als een apart beginsel. Het dient transparant te zijn voor een natuurlijk persoon dat zijn persoonsgegevens worden verwerkt en in hoeverre dit gebeurt. Het transparantiebeginsel verplicht de verwerkingsverantwoordelijke om te communiceren in een beknopte en transparante, begrijpelijke en gemakkelijk toegankelijke vorm.

Verwerkingsverantwoordelijke⁵

Natuurlijk persoon, rechtspersoon, bestuursorgaan of ieder ander die, alleen of tezamen met anderen, het doel van en de middelen voor de verwerking van persoonsgegevens vaststelt en hierbij toeziet op naleving van de privacywetgeving.

Verwerker⁶

een natuurlijke persoon of rechtspersoon, een overheidsinstantie, een dienst of een ander orgaan die/dat ten behoeve van de verwerkingsverantwoordelijke persoonsgegevens verwerkt

Verwerking van persoonsgegevens

Het verwerken van persoonsgegevens betreft elke handeling met betrekking tot die gegevens. Hierbij kan worden gedacht aan verzamelen, vastleggen, ordenen, bewaren, bijwerken, wijzigen, opvragen, raadplegen, gebruiken, doorzenden, verspreiden, samenbrengen en afschermen.

Wettelijke vertegenwoordiger

De persoon die het gezag over een minderjarige of wilsonbekwame uitoefent.

⁴ Artikel 4 lid 1 AVG

⁵ Artikel 4 lid 7 AVG

⁶ Artikel 4 lid 8 AVG

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 De organisatie

De gemeenten Bergeijk, Bladel, Eersel, Oirschot en Reusel-De Mierden werken op verschillende onderdelen intensief samen. Deze samenwerking is ondergebracht in een gemeenschappelijke regeling, namelijk de Gemeenschappelijk Regeling Samenwerking Kempengemeenten (GRSK). Het bestuur van de organisatie wordt gevormd door de colleges van alle Kempengemeenten. Het algemeen bestuur van de Samenwerking Kempengemeenten bestaat uit de collegeleden van de vijf colleges van burgemeester en wethouders van de Kempengemeenten. De gemeentesecretarissen van de Kempengemeenten zijn als adviseur van hun college aanwezig bij de vergaderingen van het algemeen bestuur. De burgermeesters vormen het dagelijks bestuur. Aan het hoofd van de organisatie staat de directie van vijf gemeentesecretarissen en elk onderdeel van de samenwerking heeft een eigen afdelingsmanager. De ambtelijke secretaris ondersteunt de directie, het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur. Per samenwerkingsonderdeel is een portefeuillehoudersoverleg ingesteld dat het dagelijks bestuur adviseert over te nemen besluiten.

De onderdelen Shared Service Center, Personeel en Organisatie, Intergemeentelijke Sociale Dienst, Veiligheid Toezicht en Handhaving de Kempen en Centrum Jeugd en Gezin+ de Kempen behoren tot de gemeenschappelijke regeling.

Het sociaal domein binnen de Kempengemeenten, onderdeel van de GRSK, omvat alle inspanningen die de gemeente verricht rond werk, zorg en jeugd, op basis van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), de Participatiewet en de Jeugdwet. Binnen de Kempengemeenten wordt de jeugdhulp georganiseerd vanuit het CJG+ De Kempen. CJG+ de Kempen wil bereiken dat meer kinderen opgroeien in een kansrijk en veilig thuis tot zelfstandig redzame burgers die actief deelnemen aan de samenleving en zowel sociaal als economisch zelfredzaam zijn. De ouders zijn de belangrijkste opvoeders, maar ook het brede netwerk rondom het gezin bepaalt mede het verloop van de opvoeding. Als steun vanuit de leefomgeving niet voldoende is, kunnen ouders en jeugdigen een beroep doen op professionele hulpverlening. CJG+ de Kempen wil de hulpverlening zoveel mogelijk dichtbij, in samenhang en effectief regelen.

Dit onderzoeksrapport is geschreven vanuit CJG+ de Kempen, waarbij de privacy in de jeugdhulp onder de loep wordt genomen, maar in sommige gevallen zal verruimd worden naar Kempenbreed het gehele sociaal domein.

1.2 Probleembeschrijving

Met ingang van 1 januari 2015 zijn er voor gemeenten vele verantwoordelijkheden met betrekking tot het sociaal domein toegevoegd aan het takenpakket. Deze uitbreiding van de verantwoordelijkheden voor gemeenten is het gevolg van de 'drie decentralisaties' in het sociaal domein (3D's), die Het Rijk per 1 januari 2015 heeft doorgevoerd. Deze 'drie decentralisaties' omvatten de Participatiewet, de Jeugdwet en de Wmo⁷. Wetten die vele inwoners raken. Beleidsmatig en organisatorisch gezien zijn de drie decentralisaties een logische stap om gemeenten meer in staat te stellen om integraal beleid te voeren. De

⁷ Bijlage I; overzicht decentralisaties

‘drie decentralisaties’ kunnen in samenhang worden gezien aangezien er sprake is van een sterke onderlinge samenhang en overlap. Het door Het Rijk in staat stellen van gemeenten om integraal beleid te voeren, heeft voor de gemeenten grote gevolgen. Binnen het sociaal domein worden tal van bijzondere persoonsgegevens verwerkt, waarbij een correcte uitvoering van de wetgeving van cruciaal belang is om de privacy van de inwoners te kunnen waarborgen. Op dit moment, zo is gebleken naar aanleiding van een onderzoek door de Autoriteit Persoonsgegevens, blijkt dat gemeenten onvoldoende kundig zijn in het verwerken van persoonsgegevens op basis van de wetgeving. Veelal is er onvoldoende kennis in huis en blijkt het voor gemeenten te omvangrijk om hun privacybeleid naar maatstaven van de wet in te richten.

De Kempengemeenten respecteren en beschermen de persoonsgegevens van haar inwoners en wil daarom in haar denken en handelen bepalend zijn voor de evenwichtige vrijwaring van het fundamentele recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer. In het kader van de verwerking van persoonsgegevens en het waarborgen van de privacy van de inwoners dienen verschillende aspecten in ogenschouw te worden genomen. De nood van inzameling en verwerking van persoonsgegevens voor de maatschappelijke ontwikkeling en voortgang van de ondersteuning aan de inwoners enerzijds en de nood van de waarborging van de privacy van de inwoners en het vertrouwen van de inwoners anderzijds.

Om als Kempengemeenten een integrale dienstverlening te kunnen bieden aan burgers in het kader van de drie decentralisaties is het kunnen delen van gegevens binnen, en indien noodzakelijk, over domeinen een randvoorwaarde. Zijn de krachten van de interne professionals ontoereikend, dan zijn er mogelijkheden om externe partners in te schakelen. Zowel intern als extern kan er dus een gegevensuitwisseling plaatsvinden. De Kempengemeenten zijn zich ervan bewust dat aan iedere gegevensverwerking en gegevensuitwisseling risico's verbonden zijn op het vlak van privacybescherming. Onderstreept wordt daarom dat zorgvuldig en bewust dient te worden omgegaan met informatieverstrekking en informatiedeling, zowel aan datasubjecten als aan verwerkers en derden. De Kempengemeenten streven ernaar om alle inwoners hun rechten te kunnen laten uitoefenen en in staat te stellen vertrouwen te hebben in de verwerking van persoonsgegevens binnen het sociaal domein van de Kempengemeenten. Daarnaast is er ook aandacht voor het feit dat de inzet van technologieën met en voor de verwerking van persoonsgegevens in de huidige samenleving een zeer belangrijke factor is voor de verhoging van het welzijn en de welvaart van de inwoners.

Het verzoenen van deze aspecten, het waarborgen van de privacy en het voeren van een eenduidig beleid daarin, blijkt in de praktijk lastig in te vullen. Vanwege onvoldoende kunde, kennis – zeker op het gebied van de nieuwe AVG – en capaciteit is het tot op heden onvoldoende gelukt om de privacy binnen CJG+ de Kempen dan wel binnen het gehele sociaal domein naar maatstaven van de wet in te vullen.

1.3 Centrale vraag

Wat moet CJG+ de Kempen in het privacybeleid opnemen om in overeenstemming met de Algemene Verordening Gegevensverwerking de privacy van de inwoners te waarborgen bij de toeleiding naar en uitvoering van jeugdhulp?

1.3.1 Deelvragen

- Wat is privacy?
- Welk wettelijk kader is van toepassing?
- Wat zijn de decentralisaties in het kader van het sociaal domein?
- Binnen welke werkprocessen van het CJG+ de Kempen vindt er verwerking van persoonsgegevens plaats?
- Aan welke wettelijke eisen uit de Algemene verordening gegevensbescherming dient CJG+ de Kempen te voldoen bij de uitvoering van haar gemeentelijke taken in het kader van de jeughulp?
- In hoeverre voldoen de werkprocessen binnen het CJG+ de Kempen bij aanvang van dit onderzoek en aan het einde van dit onderzoek aan de AVG?
- Hoe kunnen de Kempengemeenten op basis van de analyse de eventueel ontbrekende wettelijke eisen uit de AVG implementeren in de werkprocessen van CJG+ de Kempen, dan wel binnen het gehele sociaal domein?

1.4 Doelstelling

Op 12 mei 2017 een privacybeleid opleveren aan CJG+ de Kempen als onderdeel van de implementatie van de AVG in de huidige werkprocessen binnen het sociaal domein van de Kempengemeenten, ter verbetering van de privacy van de burgers en reducering van (het risico op) datalekken en het aantal klachten naar aanleiding van de verwerking van persoonsgegevens.

1.5 Onderzoeksstrategieën en –methoden

Gedurende de onderzoeksperiode bij CJG+ de Kempen is de privacy binnen de jeugdhulp onder de loep genomen. Dit onderzoek stond enerzijds in het teken van het beantwoorden van de in dit onderzoeksplan geformuleerde centrale vraag en het behalen van de doelstelling en anderzijds uit het bieden van ondersteuning aan de organisatie en het bieden van handvatten ter inrichting van de privacy binnen CJG+ de Kempen cq. het sociaal domein van de Kempengemeenten.

Dit onderzoeksrapport is gecreëerd gedurende een 14 weken durende onderzoeksperiode, waarin gebruik is gemaakt van diverse onderzoeksmethoden. In het kader van dit onderzoek zijn een aantal wetten van groot belang. Allereerst is dit uiteraard de Algemene Verordening Gegevensbescherming (huidig: Wet bescherming persoonsgegevens), maar ook de Jeugdwet, de Participatiewet en de Wmo. Verscheidenen wetten die allemaal betrekking hebben op het sociaal domein en waarbij de privacywetgeving en dus de Algemene Verordening Gegevensbescherming een belangrijke rol speelt. Het schetsen van een juridisch kader –hoofdstuk 2 – was stap één. Het juridisch kader heeft een belangrijke basis gevormd voor dit onderzoek, dit was het vertrekpunt. Voor het schetsen van het juridisch kader is gebruik gemaakt van de verschillende wetten die belangrijk zijn binnen het sociaal domein en van de nieuwe Algemene Verordening Gegevensbescherming. Binnen het juridisch kader wordt kort stil gestaan bij de huidige Wet bescherming persoonsgegevens, met name met betrekking tot de belangrijkste verschillen. Deze verschillen hebben geholpen om te analyseren in hoeverre de reeds aanwezige werkprocessen dienen te worden aangepast om zodoende te voldoen aan de nieuwe wetgeving. Aan de hand van het juridisch kader en de in kaart gebrachte huidige werkprocessen door middel van, onder andere het uitvoeren van een scan, is beoordeeld of de praktijk en de werkprocessen voldoen aan de Algemene Verordening Gegevensbescherming. Aangezien het voldoen aan de AVG het

uitgangspunt dient, is gedurende de onderzoeksperiode niet alleen in kaart gebracht in hoeverre er wordt voldaan aan de AVG, maar ook hoe er kan worden voldaan aan de AVG op onderdelen waar dit nog niet het geval was. Naast het rechtsbronnen- en literatuuronderzoek ter beantwoording van de eerste drie deelvragen en deelvraag vijf hebben ter beantwoording van de overige deelvragen interviews in de zin van diverse overleggen met medewerkers binnen CJG+ de Kempen of wel overleggen met de complete privacywerkgroep plaatsgevonden. In het kader van bewustwording en training heeft er een test plaatsgevonden waarmee de actuele parate kennis op het gebied van privacy van de medewerkers is getest. Beide onderzoeken hebben geresulteerd in een duidelijk beeld van de huidige situatie met betrekking tot het aantal datalekken dat plaatsvindt en de parate kennis onder de medewerkers over hoe om te gaan met persoonsgegevens. Op basis van de verrichtte onderzoeken zijn enkele implementaties en pilots aangewend als onderdeel van dit onderzoeksrapport. In dit onderzoeksrapport wordt duidelijk hoe de stand van zaken was ten tijde van de start van het onderzoek en aan het einde van het onderzoek. Op basis van het laatste resultaat is het hoofdstuk conclusies en aanbevelingen opgesteld voor verdere optimalisering van de privacywaarborging.

1.6 Leeswijzer

Dit onderzoeksrapport bestaat uit vijf hoofdstukken. In deze vijf hoofdstukken is een logische opbouw aangebracht met als uiteindelijk doel het beantwoorden van de centrale vraag. Het tweede hoofdstuk biedt het juridische kader. Dit juridisch kader bestaat grotendeels uit de AVG. Kort is aangehaakt bij de Wbp en ook de privacybepalingen uit de Jeugdwet komen kort aan de orde. Hoofdstuk drie is gericht op de praktijk van CJG+ de Kempen. Een inventarisatie van de verwerkingen van persoonsgegevens binnen CJG+ de Kempen, de privacy werkgroep, het realiseren van de privacyvisie van de Kempengemeenten, de privacyscan van de organisatie en de uitslagen van de privacytest is wat u leest in het derde hoofdstuk van dit onderzoeksrapport. Aan het eind van het derde hoofdstuk is een radar grafiek opgenomen om in één beeld aan te tonen hoe de stand van zaken met het oog op privacy binnen de organisatie was op 6 februari 2016. Hoofdstuk vier richt zich vervolgens op het invullen van de gaten die in hoofdstuk drie zijn geconstateerd. Hoofdstuk vier bestaat uit een memorie van toelichting op het geschreven beleid en geeft daarmee antwoord op de centrale vraag. Tevens zijn in dit hoofdstuk enkele aanvullingen op het geschreven beleid uiteen gezet. Aan het eind van dit hoofdstuk is net als aan het eind van hoofdstuk drie een scoring weergegeven. Allereerst een scoring van de situatie op 28 mei 2016 en vervolgens is het scoringsmodel van hoofdstuk drie over het scoringsmodel van hoofdstuk vier gelegd. Hiermee wordt de vooruitgang die gedurende de onderzoeksperiode heeft plaatsgevonden aangetoond.

Hoofdstuk 2 Theoretisch kader

Onze huidige samenleving ontwikkelt zich in een snel tempo. De technologische ontwikkelingen gaan sneller dan het licht en dit is nog maar het begin van het digitale tijdperk. Het aantal mensen dat is aangesloten op het internet zal in de toekomst nog gaan verviervoudigen. Iedereen is verzot op de toegankelijkheid tot de vele mogelijkheden die het digitale tijdperk met zich meebrengt. Het digitale tijdperk biedt steeds meer mogelijkheden om zaken online te regelen, te verwerken en op te slaan. Niet alleen shoppen of de toegang tot enorme informatiebronnen, maar zelfs gemeentezaken en bankzaken zijn mogelijk via het internet. Al onze gevoelige gegevens worden opgeslagen, verwerkt en gedeeld via gegevensdragers, zowel online als offline, maar zeer toegankelijk voor onze medemens met iets minder goede bedoelingen dan het aanbieden van een dienst, product of ondersteuning. Het is nooit eerder zo gecompliceerd geweest om de privacy te bewaken en daarmee is eenieders privacy meer dan ooit in het geding.

2.1 In vogelvlucht het woord privacy

Privacy is een recht van alle burgers, een steeds belangrijker recht, een moeilijker te waarborgen recht, een recht opgenomen in diverse wetten en een recht wat steeds meer in het geding is. Het woord privacy wordt in vele contexten gebruikt. Vele nemen het woord in de mond, maar waar komt het woord privacy precies vandaan? De dikke van

pri·va·cy (de; v(m))

1 de mogelijkheid om in eigen omgeving helemaal zichzelf te zijn

Dale⁸ omschrijft het woord privacy als de mogelijkheid om in eigen omgeving 'helemaal zichzelf te zijn'. Ondanks dat

eenieders privacy momenteel erg in het geding is, is privacy niet alleen iets van nu. De term privacy kent een lange geschiedenis. Enige tijd terug in de tijd (1879) gebruikte de Amerikaan Thomas M. Cooley⁹ het woord privacy in relatie tot het schenden van iets uit iemands privé leven en gaf een definitie van het woord privacy, namelijk: "The right to be let alone". In 1891 hebben twee Amerikaanse advocaten, Samuel Warren en Louis Brandeis¹⁰, een artikel geschreven in het Harvard Law Review genaamd "The right to privacy". Privacy werd in dit artikel omschreven als: "The right to be left alone", oftewel "het recht om alleen gelaten te worden". Alan Westin¹¹ brengt in 1967 hier nog een aanvulling op aan. Alan Westin voegt eraan toe dat ieder individu zelf moet kunnen bepalen wanneer, hoe en tot welk niveau informatie over hen met anderen wordt gedeeld. Vandaag de dag wordt privacy nog steeds in relatie gebracht met het schenden van iets uit iemands privé leven. In dit onderzoek wordt onder privacy echter voornamelijk het beschermen van iemands persoonsgegevens¹² verstaan.

Niet alleen het woord privacy op zich kent een lange geschiedenis, maar eveneens de geschiedenis omtrent de wettelijke bepalingen met betrekking tot privacy gaat enige tijd terug. In artikel 12 van de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens (UVRM) van de Verenigde Naties (VN) van 1948 inzake de eerbiediging van het privé- en gezinsleven is voor het eerst de bescherming van natuurlijke personen tegen inbreuken

⁸ <http://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/betekenis/nederlands/privacy>.

⁹ http://www.vbk.nl/media/665438/privacy_een_groot_goed.pdf.

¹⁰ http://groups.csail.mit.edu/mac/classes/6.805/articles/privacy/Privacy_brand_warr2.html.

¹¹ Westin 2015.

¹² Artikel 10 lid 2 GW.

op hun persoonlijke levenssfeer, met name door de staat, vastgelegd. De Raad van Europa (RvE) heeft in 1950 het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens (EVRM), zoals wij die nu nog steeds kennen, aangenomen. In 1953 is dit verdrag in werking getreden en hebben de lidstaten, waaronder Nederland, de verplichting dit verdrag na te leven.

2.1.1 Privacy in Europa

Het in 1950 aangenomen EVRM, bevat twee fundamentele eisen ten aanzien van privacy:

- Recht op leven (artikel 2)
- Recht op eerbiediging van privé-, familie- en gezinsleven (artikel 8)

Onder artikel 8 van het EVRM worden een aantal burgerrechten beschermd, waaronder de bescherming van persoonsgegevens. Artikel 8 EVRM omvat het recht op eerbiediging van privé-, familie- en gezinsleven, maar ook de voorwaarden waaronder beperkingen van dit recht zijn toegestaan.

In 1981 is het Verdrag 108 (Verdrag tot bescherming van personen ten opzichte van geautomatiseerde verwerking van persoonsgegevens) vastgesteld als gevolg van de groeiende informatietechnologie. Door de groeiende informatietechnologie was er meer behoefte aan wettelijke regels om (natuurlijke) personen bescherming te bieden door hun (persoons)gegevens te beschermen. Het Verdrag 108 is nog steeds hét Europees wettelijk bindend instrument op het gebied van gegevensbescherming, mits het verdrag geaccepteerd en geratificeerd is. Het verdrag is van toepassing op alle gegevensverwerkingen, zowel in de private als de publieke sector.

Het verdrag 108 heeft ertoe geleid dat in 1995 de richtlijn 'Richtlijn 95/46/EG' van het Europees Parlement en de Raad van Europa is aangenomen. Deze richtlijn is wel een wettelijk instrument, maar geen bindend instrument, van de EU op het gebied van gegevensbescherming. De richtlijn 95/46/EG is tot op de dag van vandaag de Europees geldende richtlijn als het aankomt op gegevensbescherming. De reikwijdte van de richtlijn wordt beschreven als: "de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens"

2.1.2 Privacy in de Nederlandse Grondwet

In de Nederlandse Grondwet is, eveneens als in de Europese wetgeving, de term privacy opgenomen. Artikel 10 van de Grondwet¹³ zegt wat onder privacy wordt verstaan:

- Ieder heeft, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen, recht op eerbiediging van zijn persoonlijke levenssfeer.
- De wet stelt regels ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer in verband met het vastleggen en verstrekken van persoonsgegevens
- De wet stelt regels inzake de aanspraken van personen op kennisgeving van over hen vastgelegde gegevens en van het gebruik dat daarvan wordt gemaakt, alsmede op verbetering van zodanige gegevens.

¹³ Kranenborgh en Verhey 2011, p. 12

Het verdrag van de Raad van Europa, het EVRM, vormt de grondslag voor artikel 10 van de Grondwet. Nederland dient zich aan deze bepaling in de Grondwet te houden, net als aan de eisen en bepalingen uit het EVRM en Verdrag 108.

2.2 De weg naar de AVG

De definitie van privacy is dus zowel in Europese als in Nederlandse wetgeving opgenomen. Het voeren van nadere nationale regelgeving met betrekking tot hoe om te gaan met privacy is overgelaten aan de verschillende lidstaten. Een ieders privacy wordt sinds jaar en dag daarom beschermt middels verschillende wetten. Voor Nederland geldt dat de Europese richtlijn 95/46/EG¹⁴ door middel van de Wet bescherming persoonsgegevens geïmplementeerd is in de huidige Nederlandse wetgeving en richting geeft aan het recht op privacy. De Wet bescherming persoonsgegevens heeft in 2001 de Wet persoonsregistraties vervangen, welke in 1989 was vastgesteld. De Wbp is de huidige wetgeving die ons land voorziet van een wettelijk kader omtrent hoe om te gaan met het verwerken van persoonsgegevens. De Wbp, die met name antwoord geeft op de vraag wat persoonsgegevens zijn, wanneer er sprake is van verwerken van persoonsgegevens en op basis van welke grondslagen verwerking wel en niet is toegestaan, wordt met ingang van 25 mei 2018 vervangen door de nieuwe Algemene Verordening Gegevensbescherming¹⁵. De AVG is onderdeel van een nieuw privacybeschermingspakket dat de Europese Commissie op 25 januari 2012 heeft gepresenteerd. Naast de AVG¹⁶ bestaat dit pakket uit een Richtlijn Bescherming Persoonsgegevens opsporing en vervolging¹⁷. 12 maart 2014 is het voorstel voor het nieuwe privacybeschermingspakket door het Europees Parlement aangenomen¹⁸. Voor de invoering van de Algemene Verordening Gegevensbescherming is de Europese richtlijn 95/46/EG herzien. De doelstellingen en beginselen van Richtlijn 95/46/EG blijven bestaan, maar de richtlijn heeft onvoldoende bijgedragen aan het bieden van bescherming, waardoor er nu rechtsonzekerheid heerst en een beeld is gecreëerd dat er aanzienlijke risico's bestaan voor de bescherming van natuurlijke personen. De Algemene Verordening Gegevensbescherming betreft een bindende verordening voor alle lidstaten¹⁹ en vervangt de nationale wetgeving van iedere lidstaat, waaronder dus de Nederlandse Wet bescherming persoonsgegevens. De Algemene Verordening Gegevensbescherming is definitief vastgesteld en treedt per 25 mei 2018 in werking. De AVG zal worden ondersteund middels diverse uitvoeringswetten, maar deze zijn tot op heden nog niet vastgesteld. Het wettelijk kader van de Algemene Verordening Gegevensverwerking dient als uitgangspunt voor dit onderzoek.

2.2.1 De AVG

De Algemene Verordening Gegevensbescherming²⁰ biedt een krachtig en coherent kader dat ondanks de snelle technologische ontwikkelingen en economische en maatschappelijke veranderingen zorg draagt voor een optimale gegevensbescherming. De verordening is van toepassing op zowel private als publieke instanties. Nederlandse

¹⁴ Richtlijn 95/46/EG van het Europese Parlement en de Raad van 24 oktober 1995 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens (PbEG L 281).

¹⁵ <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679>.

¹⁶ COM (2012) 11 def.

¹⁷ COM (2012) 10 def.

¹⁸ Aangenomen Teksten Europees Parlement, 1314, vergadering 12 maart 2014 deel I, PE 531.357.

¹⁹ Artikel 288 VwEU.

²⁰ <https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/> (zoek op: Europese privacyverordening)

gemeenten dienen zodoende conform de verordening te handelen. Zeer concrete praktijkgerichte bepalingen biedt de verordening niet, waardoor er ruimte wordt gelaten aan de lidstaten om de verordening aan te vullen met nadere nationale wetgeving.

De verordening biedt grofweg een viertal algemene uitgangspunten:

1. Wettelijke grondslag: verwerkingen van persoonsgegevens mogen alleen plaatsvinden wanneer daarvoor a) ondubbelzinnige toestemming door betrokkene is verleend, dan wel b) noodzakelijk zijn voor een aantal limitatief opgesomde belangen (waaronder de zeer open norm “gerechtvaardigd belang”).
2. Doelbinding: persoonsgegevens mogen enkel verwerkt worden voor uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigde doeleinden en niet zomaar voor andere doeleinden.
3. Dataminimalisatie: er mogen niet meer persoonsgegevens verwerkt worden dan noodzakelijk.
4. Passende beveiliging: verwerkers van persoonsgegevens dienen passende technische en organisatorische maatregelen te nemen om de verwerking te beveiligen.

2.2.2 Belangrijkste verschillen tussen de AVG en de Wbp

In de basis komen de AVG en de Wbp veelal overeen. Beide wetten streven in beginsel dezelfde beginselen na. Er zou echter geen nieuwe wet in werking treden als het identiek dezelfde wet zou zijn. Er zijn uiteraard verschillen tussen de AVG en de Wbp. De AVG gaat zorg dragen voor meer versterking en uitbreiding van privacyrechten voor burgers, meer verantwoordelijkheden voor organisaties en dezelfde stevige bevoegdheden voor alle Europese privacytoezichthouders.

De Algemene Verordening Gegevensbescherming is een, zoals de naam al aangeeft, verordening. De territoriale reikwijdte wordt daarmee uitgebreid tot buiten het grondgebied van de Europese Unie. De verordening is van toepassing op de niet in de Unie gevestigde verantwoordelijke wanneer de verwerking betrekking heeft op het aanbieden van goederen en diensten in de Unie of het observeren van het gedrag van betrokkenen die zich in de Unie bevinden. Dit is een groot verschil met de Wet bescherming persoonsgegevens.

Enkele belangrijke verschillen tussen de Wbp en AVG op een rijtje:

- ✓ **Transparantie:** het transparantiebeginsel is een belangrijk beginsel onder de AVG. Eenieder ziet als vanzelfsprekend graag toe op wat er met zijn/haar persoonsgegevens gebeurt. Onder de Wbp was het verstrekken van informatie over de verwerking van persoonsgegevens niet strikt geregeld. Met de komst van de AVG is men verplicht gedocumenteerd verantwoording af te leggen over de verwerking als zodanig. Men is verplicht tot het uitgebreid in een document beschrijven van alle van toepassing zijnde aspecten met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens.
- ✓ **Beleid:** Passiviteit is onder de AVG niet langer mogelijk. De AVG ziet erop toe dat er actief beleid gaat worden gevoerd, waarin maatregelen worden geïmplementeerd zodat onomstotelijk duidelijk is dat de AVG wordt nageleefd.

- ✓ Privacy officer: Een privacy officer of wel functionaris gegevensbescherming heeft diverse functies omtrent gegevensverwerkingen, de technologie en beveiligen. In tegenstelling tot onder de Wbp, betreft het onder de AVG een verplichte functie.
- ✓ Jongeren: Van jongeren tot 16 jaar mogen de persoonsgegevens niet zonder toestemming van de ouders worden verwerkt, ten behoeve van online diensten. De verwerker is belast met de bewijslast. Individuele lidstaten kunnen deze leeftijd van 16 jaar verlagen naar 13 jaar.
- ✓ Rechten: de Wbp kende al diverse rechten en plichten voor de betrokkene. Het vergeetrecht wordt hieraan toegevoegd. Dit recht houdt in dat de verwerker van de persoonsgegevens een verstrekende verplichting heeft gegevens te wissen en de betrokkene te informeren indien het gaat om openbare gegevens.
- ✓ Datalek: de meldplicht datalekken is in Nederland per 1 januari 2016, als voorloper op de AVG, al geïntroduceerd op grond van de Wbp. Datalekken dienen per 1 januari 2016 te worden gemeld aan de Autoriteit Persoonsgegevens. De meldplicht op grond van de AVG verschilt lichtelijk van de huidige meldplicht datalekken.
- ✓ Toestemming: Ondubbelzinnige toestemming is op grond van de AVG onvoldoende. De AVG vereist expliciete toestemming, zowel voor het verwerven, verwerken als delen van persoonsgegevens.
- ✓ Privacy by design en privacy by default: De technische en organisatorische maatregelen worden strikter genomen dan onder de Wbp. Er dienen expliciet maatregelen te worden getroffen die ervoor zorgen dat de proportionaliteit en subsidiariteit in ogenschouw worden genomen bij de gegevensverwerking.
- ✓ Privacy Impact Assessment (PIA): Gegevensverwerkingen die op basis van de AVG dienen te worden beschouwd als bijzonder risicovol dienen alvorens verwerking, te worden onderworpen aan een privacy-effect-beoordeling. Voorafgaande toestemming van de Autoriteit Persoonsgegevens kan noodzakelijk zijn. Het uitvoeren van een PIA was voor de invoering van de AVG niet verplicht.
- ✓ Handhaving: De Wbp kende per 1 januari 2016 al verhoogde boeteclausules, maar met ingang van de AVG worden deze wederom verzwakt. De Autoriteit Persoonsgegevens kan op grond van de AVG boetes opleggen tot 20 miljoen euro, met een maximum van 4 procent van de wereldwijde jaaromzet van de verantwoordelijke. Het opleggen van boetes door de Autoriteit Persoonsgegevens is zowel mogelijk aan de verwerker, als aan de bewerker.

2.3 Wettelijke kader AVG

De verordening beoogt natuurlijke personen in de gehele EU een gelijkwaardig niveau van bescherming te bieden. Het uitgangspunt van de wet is neergelegd in artikel 1 AVG. Bij de verordening zijn regels vastgesteld betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van persoonsgegevens. De verordening beschermt de grondrechten en de fundamentele vrijheden van natuurlijk personen en met name hun recht op bescherming van persoonsgegevens²¹. De AVG is van toepassing en kan bescherming bieden op voorwaarde dat is voldaan aan zowel het materiele als het territoriale toepassingsgebied opgenomen in de AVG²². Ter beantwoording van de vraag of is voldaan aan beide

²¹ Artikel 1 AVG.

²² Artikel 2 jo. artikel 3 AVG.

toepassingsgebieden, dient aansluiting te worden gezocht bij hetgeen in artikel 4 AVG is opgenomen, de definities. Op basis van de definities kan worden bepaald of er sprake is van een persoonsgegeven en de verwerking daarvan. Is er sprake van persoonsgegevens, de verwerking van die persoonsgegevens en zijn beide toepassingsgebieden aan de orde, dan is de wettekst van de AVG van toepassing. De verordening is niet van toepassing op verwerking van persoonsgegevens, indien er geen sprake is van een beroeps- of handelsactiviteit, maar de gegevens louter worden verwerkt in persoonlijke en huiselijke kring. Op die verwerking van persoonsgegevens waar de AVG wel op van toepassing is, wordt door de verordening bescherming geboden. Het maken van onderscheid tussen persoonsgegevens en bijzondere persoonsgegevens²³ is in dit kader een belangrijk onderscheid, aangezien de verwerking van bijzondere persoonsgegevens een verregaandere bescherming behoeft. De verwerkingsverantwoordelijke²⁴ dient zich bij de verwerking van persoonsgegevens te houden aan de wettelijke bepalingen uit de verordening, waardoor de privacy van de betrokkene wordt beschermd. Deze wettelijke bepalingen bestaan veelal uit de rechten en plichten voor zowel de verwerkingsverantwoordelijke als de betrokkene. Onderstaand is schematisch een kader van de belangrijkste bepalingen uit de AVG weergegeven. In de volgende paragrafen wordt dit schema nader toegelicht en toegespitst op de praktijk.

Toepassing	Artikel	Paragraaf
Algemene beginselen:		
o Behoorlijke en zorgvuldige verwerking	5.1 AVG	2.3.1
o Proportionaliteit	5.1 b en c AVG	
o Subsidiariteit	5.1 c AVG	
Doel:		
o Welbepaald, uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigd. Doelomschrijving bepaalt de ruimte voor de verwerking	5.1 b AVG	2.3.1
o Verwerking verenigbaar met doel	5.1 b AVG	
o Niet bovenmatig	5.1 c AVG	
Wettelijke grondslag:		
a. Ondubbelzinnige toestemming (4.8 AVG)	6.1 AVG	2.3.2
b. Uitvoering overeenkomst		
c. Wettelijke verplichting		
d. Vitaal belang betrokkene		
e. Publiekrechtelijke taak		
f. Gerechtvaardigd belang		
Informatieplicht:		
Vóór de verwerking informatie verstrekken in duidelijke taal en gemakkelijk toegankelijke vorm	12-14 AVG	2.3.3
Rechten betrokkene:		
o Transparantiebeginsel	12 AVG	2.3.4
o Recht tot informatieverstrekking	13 – 14 AVG	
o Recht op inzage	15 AVG	
o Recht op correctie en verwijdering van onjuiste, onvolledige of onterecht verwerkte gegevens	16 - 17 AVG	
o Recht op beperking van de verwerking	18 AVG	
o Recht op kennisgeving	19 AVG	
	20 AVG	

²³ Artikel 9 AVG.

²⁴ Artikel 4 lid 7 AVG.

o Recht op overdraagbaarheid van gegevens	21 AVG	
o Recht van bezwaar		
Verplichtingen:		
o Verantwoordelijkheid verwerkingsverantwoordelijke	24 AVG	2.3.5
o 'Privacy by design'	25 AVG	
o Verplichting verantwoordelijke om schriftelijke afspraken te maken met bewerker, zoals beveiligingsafspraken. (bewerkersovereenkomst)	28 - 29 AVG	
o Administratieverplichting	30 AVG	
Datalekken:		
Iedere organisatie moet binnen 72 uur:	33-34 AVG	2.3.6
o Ernstige inbreuken op de beveiliging van persoonsgegevens melden bij de AP		
o Onder omstandigheden ook de betrokkenen informeren		
Impact assessments:		
Privacy Impact Assessment (PIA) opstellen en goed laten keuren door de functionaris gegevensbescherming alvorens verwerking van bijzondere persoonsgegevens plaatsvindt.	35 AVG	2.3.7
Functionaris voor gegevensbescherming:		
Verplichte aanstellen van een functionaris gegevensbescherming voor onder andere overheidsinstellingen	37 AVG	2.3.8

2.3.1 Algemene beginselen en doel

De AVG wil een vergaande bescherming bieden ter bescherming van persoonsgegevens. Dit basisprincipe vindt zijn grondvesting in de algemene beginselen van de verordening. Artikel 5 is een uitgebreid artikel waarin de beginselen inzake verwerking van persoonsgegevens zijn uiteengezet. Zo dient een gegevensverwerking op een dusdanige wijze plaats te vinden dat er sprake is van een rechtmatige, behoorlijke en transparante verwerking. Met name het transparantiebeginsel is een uitermate belangrijk principe in de AVG. De betrokkene heeft met de inwerkingtreding van de AVG meer rechten en een betere bescherming van deze rechten. Een onderdeel hiervan, dat op meerdere plaatsen in de verordening terugkomt, is het transparantiebeginsel. De betrokkene dient actief en zorgvuldig te worden geïnformeerd over de verwerking van zijn of haar gegevens. Enkel voor welbepaalde, uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigde doeleinden mogen persoonsgegevens worden verzameld en verwerkt. Dit doel dient alvorens dat de gegevensverwerking plaatsvindt te worden bepaald en vastgelegd. Dit doel kan niet zomaar later worden verruimd om een bepaalde gegevensverwerking er toch onder te kunnen scharen. Dit welbepaalde en uitdrukkelijk omschreven doel vormt het uitgangspunt voor het verwerven van persoonsgegevens. Enkel gegevens die noodzakelijk zijn om dat doel te verwezenlijken mogen worden verwerkt in het kader van de proportionaliteit. Er mogen niet meer gegevens worden verwerkt, dan voor het doel noodzakelijk en indien er een lichtere vorm van gegevensverwerking mogelijk is, dient deze in het kader van de subsidiariteit te worden toegepast.

2.3.2 Wettelijke grondslag

De verwerking van persoonsgegevens vindt rechtmatig plaats als er een verwerking plaatsvindt met op basis van een van de in de wet²⁵ genoemde grondslagen. De eerste grondslag die de wet beschrijft is de toestemmingsgrondslag. Op grond van de AVG dient deze grondslag zeer strikt en zorgvuldig te worden gehanteerd. Om op basis van deze grondslag te kunnen verwerken, dient er sprake te zijn van een ondubbelzinnige expliciete toestemming. In veel gevallen, bijvoorbeeld wanneer iemand hulp nodig heeft, kan deze toestemming niet als vrijwillig, ondubbelzinnig en expliciet worden beschouwd. Degene die om hulp verzoekt heeft namelijk op dat moment geen andere keuze dan het tekenen van de toestemmingsverklaring, ten einde de hulp te kunnen ontvangen. De overige genoemde grondslagen laten iets minder ruimte voor verschillende interpretaties. De AVG sluit sub a en sub f uit voor overheidsinstellingen.

2.3.3 Informatieplicht

De verzameling van persoonsgegevens van de betrokkene gaat gepaard met de informatieplicht aan de betrokkene. De verwerkingsverantwoordelijke verstrekt onder andere informatie over de identiteit en de contactgegevens van de verwerkingsverantwoordelijke, contactgegevens van de functionaris gegevensbescherming, de verwerkingsdoeleinden en de gerechtvaardigde belangen. Ten einde een optimale transparantie te waarborgen, worden onder andere eveneens gegevens verstrekt omtrent de periode gedurende welke persoonsgegevens worden opgeslagen, de rechten van de betrokkene, het klachtenrecht, de verplichting tot het verstrekken van persoonsgegevens en het al dan niet bestaan van geautomatiseerde besluitvorming. In gevallen waarin gegevens niet door de betrokkene, maar door een derden worden verstrekt, worden bovenstaande gegevens aan de betrokkene verstrekt binnen een redelijke termijn, uiterlijk ten tijde van het eerste contact of op het moment waarop de persoonsgegevens voor het eerst werden verstrekt. In bepaalde gevallen kan van de informatieplicht worden afgeweken. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn indien de betrokkene reeds over de informatie beschikt, het verstrekken van informatie onmogelijk blijkt of onevenredig veel inspanning zou vergen, er uitdrukkelijke bepalingen inzake passende maatregelen om gerechtvaardigde belangen van de betrokkene te beschermen door de Unie zijn voorgeschreven of indien de persoonsgegevens in het kader van beroepsgeheim vertrouwelijk dienen te blijven.

2.3.4 Rechten betrokkene

Toonaangevend voor de AVG is het transparantiebeginsel en daarmee de informatieplicht richting de betrokkene. Onder de AVG komt de betrokkene een tal van rechten toe, waar het transparantiebeginsel onderdeel van uitmaakt. Binnen één maand na ontvangst van het verzoek wordt de betrokkene (schriftelijk) door de verantwoordelijke geïnformeerd betreffende het gevolg dat aan het verzoek is gegeven. De betrokkene wordt onder andere geïnformeerd omtrent het type persoonsgegevens dat wordt verwerkt en het doel waarvoor de verwerking plaatsvindt. De informatieplicht geldt ook voor een verzoek waar geen gevolg aan wordt gegeven. Naast het recht op informatieverstrekking wordt de betrokkene geïnformeerd over de overige rechten waarop een beroep kan worden gedaan.

²⁵ Artikel 6.1 AVG.

- Recht op inzage: De verantwoordelijke dient uitsluitend te verstrekken over het al dan niet verwerken van persoonsgegevens van de betrokkene. Indien gewenst door de betrokkene kan het recht van inzage worden uitgeoefend om zelf informatie in te zien omtrent de verwerkingsdoeleinden, de betrokken categorieën persoonsgegevens, de wijze van opslag, de opslagperiode etc. De verantwoordelijke dient op basis van dit recht informatie omtrent deze aspecten aan de betrokkene te verschaffen.
- Recht op correctie en verwijdering van onjuiste, onvolledige of onterecht verwerkte gegevens: De verwerkingsverantwoordelijke dient onverwijld rectificatie van de betrokkene betreffende onjuiste persoonsgegevens te verschaffen. Met de doeleinden voor gegevensverwerking in ogenschouw heeft de betrokkene het recht om een aanvullende verklaring te verstrekken om vervollediging van onvolledige persoonsgegevens te bewerkstelligen. Wenst de betrokkene dat zijn/haar persoonsgegevens worden gewist, dan dient veelal dit verzoek te worden ingewilligd zonder onredelijke vertraging. Het recht op vergetelheid kan worden ingeroepen tegen de verwerking van persoonsgegevens onder andere indien, de gegevens langer worden bewaard dan voor het doel noodzakelijk, toestemming is ingetrokken, bezwaar door de betrokkene is aangetekend of de gegevens onrechtmatig zijn verwerkt.
- Recht op beperking van de verwerking: De betrokkene heeft het recht op beperking van de verwerking onder andere indien, de juistheid van de gegevens door de betrokkene worden betwist, de verwerking onrechtmatig is en de betrokkene zich verzet tegen het wissen van de gegevens of wanneer de persoonsgegevens niet meer nodig met het oog op de verwerkingsdoelen, maar de betrokkene de gegevens nodig heeft voor de instelling, uitoefening of verdediging van een rechtsvordering.
- Recht op kennisgeving: Worden de persoonsgegevens van de betrokkene verbeterd, verwijderd of beperkt, dan wordt de betrokkene hiervan onverwijld op de hoogte gesteld, tenzij dit onmogelijk of onevenredig blijkt of indien dit teveel inspanning kost.
- Recht op overdraagbaarheid van gegevens: De betrokkene heeft het recht om de door hem/haar verstrekte persoonsgegevens van de verwerkingsverantwoordelijke te verkrijgen in een gestructureerde, gangbare en machineleesbare vorm te verkrijgen. De betrokkene heeft vervolgens het recht om deze versterkte gegevens over te dragen aan een andere verwerkingsverantwoordelijke, waarbij hij/zij niet gehinderd mag worden door de vorige verwerkingsverantwoordelijke.
- Recht van bezwaar: te allen tijde heeft de betrokkene het recht om bezwaar te maken tegen de verwerking van zijn/haar persoonsgegevens. Maakt de betrokkene gebruik van dit recht, dan staakt de verwerkingsverantwoordelijke de verwerking van de persoonsgegevens, tenzij dwingende gerechtvaardigde gronden.

2.3.5 Verplichtingen

De verwerkingsverantwoordelijke draagt de verantwoordelijkheid om toe te zien op een verwerking van persoonsgegevens in overeenstemming met de wettelijke bepalingen. Daarbij moet rekening worden gehouden met de aard, de omvang, de context, het doel van de verwerking en de waarschijnlijkheid en ernst van eventuele risico's. Ook moeten er passende technische en organisatorische maatregelen worden genomen, zoals pseudonimisering, om de privacy van de burger te waarborgen²⁶. Deze passende technische en organisatorische maatregelen dienen in het kader van privacy by design and privacy by default²⁷, zowel bij het ontwerpen van het informatiesysteem als bij het verwerken van de persoonsgegevens in het betreffende informatiesysteem te worden genomen. Optimale passende technische en organisatorische maatregelen dragen zorg voor dataminimalisatie, de bescherming van persoonsgegevens tegen verlies, onbedoelde inzage en misbruik.

Schakelt de verwerkingsverantwoordelijke een verwerker in voor het namens hem verwerken van persoonsgegevens, "de bewerker", dan wordt er een bewerkersovereenkomst opgesteld die ten grondslag zal liggen aan de desbetreffende verwerking. De bewerkersovereenkomst behandelt onderwerpen zoals het onderwerp, de duur, de aard en het doel van de verwerking. Zowel de verantwoordelijke als de bewerker zijn verplicht een degelijke administratie bij te houden van alle verwerkingen die plaatsvinden, inclusief de verwerkingsdoelen, juridische grondslagen en andere belangrijke aspecten.

2.3.6 Datalekken

Van een datalek is sprake wanneer persoonsgegevens worden verkregen door personen die geen rechten hebben tot deze gegevens. Ter voorbereiding op de Algemene Verordening Gegevensbescherming is per 1 januari 2016 onder de Wbp de meldplicht datalekken ingevoerd. Deze meldplicht houdt in de plicht om direct melding te doen bij de Autoriteit Persoonsgegevens zodra een datalek binnen de organisatie is geconstateerd. In sommige gevallen houdt de meldplicht eveneens in de plicht om van het datalek melding te doen aan de betrokkenen. Veelal is een datalek het gevolg van een beveiligingsprobleem. Is er sprake van een inbreuk op de beveiliging van persoonsgegevens, dan is er eveneens sprake van een datalek. Bij een datalek kan worden gedacht aan ongeautoriseerde toegang, uitgelekte computerbestanden, een kopie met persoonsgegevens laten liggen bij de printer en/of het vergeten of verliezen van een gegevensdrager. Het melden van een datalek geschiedt aan de hand van het meldloket datalekken op de site van de Autoriteit Persoonsgegevens. De Autoriteit Persoonsgegevens slaat alle datalekmeldingen op in een niet openbaar register. Het eventueel opleggen van een boete door de Autoriteit persoonsgegevens is wel een openbaar besluit. De melding dient binnen 72 uur te geschieden en omvat informatie betreffende de aard van de inbreuk, de contactgegevens van de functionaris gegevensbescherming, de waarschijnlijke gevolgen en de maatregelen die de verwerkingsverantwoordelijke heeft voorgesteld. In de context van de Wbp is de gemeente altijd de eindverantwoordelijke. In de beleidsregels meldplicht datalekken²⁸ zijn

²⁶ A.W. Duthler, A.J. Biesheuvel, Het Europees privacyrecht in beweging, Overzicht van actuele ontwikkelingen en mogelijke consequenties voor werkzaamheden van IT-auditors, februari 2013.

²⁷ A. Duthler en A. Biesheuvel, Het Europees privacyrecht in beweging, Overzicht van actuele ontwikkelingen en mogelijke consequenties voor werkzaamheden van IT-auditors, februari 2013.

²⁸

https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/sites/default/files/atoms/files/richtsnoeren_meldplicht_datalekken_0.pdf

alle regels omtrent het constateren en melden van een datalek uiteengezet. In bijlage II is een uitgebreid stappenplan opgenomen.

2.3.7 Privacy impact assessment

Beoogt de verwerking van persoonsgegevens een hoog risico voor de rechten en vrijheden van natuurlijke personen, dan is de verwerkingsverantwoordelijke verplicht vóór de verwerking te beoordelen wat het effect van de beoogde verwerkingsactiviteiten zal zijn. Deze beoordeling vindt plaats middels een privacy impact assessment (PIA). Voor vergelijkbare verwerkingen is één beoordeling middels een PIA afdoende. Een PIA is in elk geval verplicht indien er bijzondere persoonsgegevens worden verwerkt. Deze verwerking wordt beschouwt als een risicovolle verwerking van persoonsgegevens. Een PIA omvat ten minste een omschrijving van de verwerking, de verwerkingsdoelen, de juridische grondslagen en een beoordeling van de proportionaliteit en subsidiariteit. De toezichthouder wordt voorafgaand aan de verwerking geconsulteerd indien uit de PIA blijkt dat de verwerking een hoog risico oplevert voor de rechten en vrijheden van betrokkenen.

2.3.8 Functionaris voor gegevensbescherming

Onder de AVG is het verplicht een functionaris voor gegevensbescherming²⁹ aan te stellen voor:

- Organisaties in de private sector met meer dan 250 werknemers;
- organisaties waarvan de kernactiviteiten bestaan uit het verwerken van gegevens;
- overheidsinstanties en organen.

Er kan worden volstaan met één functionaris gegevensbescherming indien er sprake is van een concern of een overheidsinstantie of overheidsorgaan waarbij hun organisatiestructuur een dergelijke samenwerkingsfunctie toelaat.

De functionaris gegevensbescherming verricht taken op het gebied van toezicht houden, verzamelen van inventarisaties van gegevensverwerkingen, het bijhouden van meldingen van gegevensverwerkingen, klachtenbehandeling, voorlichting, het ontwikkelen van interne regelingen en adviseren over technologie en beveiliging. De functie dient te worden ingevuld door een persoon geselecteerd op basis van professionele kwaliteiten, deskundigheid op het gebied van de wet en de praktijk inzake gegevensbescherming en zijn vermogen om de taken in te vullen. Het verdient de aandacht dat de functionaris gegevensbescherming een onafhankelijke functie betreft.

²⁹ <https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/> (zoek op: functionaris voor de gegevensbescherming).

2.3.9 Sancties

De Autoriteit Persoonsgegevens is op grond van de AVG de toezichthoudende instantie en is daarmee verantwoordelijk voor naleving van deze wet. Met het oog op deze verantwoordelijkheid bezit de Autoriteit Persoonsgegevens het recht om sancties op te leggen bij overtreding van de AVG. De Autoriteit Persoonsgegevens kan een administratieve boete opleggen. De hoogte van deze boete is afhankelijk van de inbreuk die is gepleegd. Zo kan in bepaalde gevallen³⁰ de boete oplopen tot €10.000.000,- per jaar, maar in andere gevallen³¹ zelf tot €20 000 000,- per jaar. Bij niet naleving van een bevel³² kan de AP eveneens een boete uitdelen. De AVG biedt lidstaten echter wel beleidsvrijheid ten aanzien van het opstellen van regels in hoeverre boetes kunnen worden opgelegd.

2.4 Lex Specialis

Lex specialis derogat legi generali. Deze specialiteitsregel is een belangrijke vuistregel die wordt gehanteerd in de wetgeving. Het houdt in dat bijzondere wetgeving voorrang krijgt op algemene wetgeving. In het kader van dit onderzoeksrapport is de AVG de algemene wetgeving en zijn de wetten in het kader van het sociaal domein de bijzondere wetgeving. Voor dit onderzoeksrapport wordt de bijzondere wetgeving beperkt tot de Jeugdwet gezien het feit dat dit onderzoeksrapport in het teken staat van CJG+ de Kempen, de privacy in de jeugdzorg. Alvorens kort de belangrijkste aspecten ten aanzien van de Jeugdwet worden weergegeven, wordt in de volgende paragraaf kort uiteen gezet welke plaats het CJG+ de Kempen binnen de gemeentelijke praktijk inneemt.

2.4.1 GRSK versus het sociaal domein

De Kempengemeenten hebben een totale samenwerking tot stand gebracht onder de Gemeenschappelijke Regeling Samenwerking Kempengemeenten (GRSK). Tot deze gemeenschappelijk regeling behoren de onderdelen Shared Service Center (SSC), Personeel & Organisatie (P&O), Intergemeentelijke Sociale Dienst (ISD), VTH de Kempen en CJG+ de Kempen³³. Het sociaal domein, en daarmee de privacy binnen het sociaal domein, is dus onderdeel van de GRSK. Concreet wordt in de Kempengemeenten gesproken over het sociaal domein als het gaat over alle inspanningen die de gemeente verricht rond werk, inkomen, zorg en jeugd. Op grote schaal is er toegang tot persoonlijke informatie en worden persoonsgegevens, veelal bijzondere persoonsgegevens, verwerkt en gedeeld. Een indirect gevolg van de decentralisaties is dat de gemeenten verantwoordelijk zijn voor deze bijzondere persoonsgegevens en de waarborging van de privacy van de inwoners. Om hierbij de privacy van inwoners niet in gevaar te brengen, is een correcte uitwerking van relevante regelgeving een must.

2.4.2 Verhouding Jeugdwet - AVG

In het kader van dit onderzoek is het niet relevant dat het gehele wettelijk kader van de Jeugdwet uiteengezet wordt. Wel zijn enkele bepalingen met betrekking tot privacy uit de Jeugdwet relevant. Voor een omschrijving van de privacy gerelateerde begrippen, zoals persoonsgegevens, verwerking, bestand en verantwoordelijke, wordt in artikel 1.1 Jeugdwet verwezen naar de Wbp (nieuw: AVG).

³⁰ Inbreuk op artt. 8, 11 en 25 t/m 43 AVG.

³¹ inbreuk op de basisbeginselen (artt. 5 t/m 9 AVG).

³² Artikel 58 AVG.

³³ http://www.kempengemeenten.nl/kempen/algemeen_42015/

Het bieden van jeugdhulp door de gemeente aan hun inwoners vindt in eerste instantie plaats conform de Jeugdwet. Als het gaat om het onderdeel privacy in de jeugdzorg dan geven de Wbp en de AVG algemene regels voor de verwerking van persoonsgegevens en biedt de Jeugdwet met betrekking tot bepaalde aspecten nadere bijzondere regels. De Jeugdwet biedt onder andere bijzondere regels over de verwijzindex risicojongeren, het gebruik van het burgerservicenummer en de aansluiting op de Collectieve Opdracht Routeer Voorziening (CORV). Informatieverstrekking en het dossier jeugdhulp zijn eveneens twee onderwerpen die in de Jeugdwet geregeld zijn. Het betreffen afgeleide regels uit de Wet geneeskundige behandelingsovereenkomst (Wgbo; Boek 7 BW.) en zijn identiek qua inhoud. Is er sprake van jeugdhulp inzake een geneeskundige behandeling, zoals jeugd-ggz, dan geldt de Wgbo. De jeugdwet is van toepassing op alle andere vormen van jeugdhulp. Is er geen specifieke privacybepaling opgenomen in de Jeugdwet of de Wgbo, dan gelden dus de algemene regels. Zo is er onder andere specifiek niets geregeld over de gegevensuitwisselingen of dossiervorming door toegangsmedewerker. Bestaan er geen specifieke bepalingen, dan geldt dus de Wbp (nieuw: AVG).

2.4.3 Privacy in de Jeugdwet

Om de Jeugdwet goed uit te kunnen voeren verwerkt de gemeente persoonsgegevens van de jeugdige en/of zijn ouders met gezag of voogd. Deze verwerking bestaat veelal uit het verwerven van persoonsgegevens, bijzondere persoonsgegevens (zoals medische gegevens), het daarvan opslaan in een dossier en uitwisselen met externe partners. Al eerder in dit onderzoeksrapport is geconcludeerd dat dit op grond van de AVG niet zomaar is toegestaan. De Jeugdwet biedt bijzondere bepalingen op grond waarvan kan worden bepaald wat wel en vooral ook wat niet is toegestaan met de persoonsgegevens van cliënten. Buiten kijf staat dat medewerkers van de gemeente (ambtenaren) een wettelijke geheimhoudingsplicht³⁴ hebben. Is het verstrekken van persoonsgegevens op grond van een wettelijke bepaling, dan wel uit de Jeugdwet, dan wel uit de AVG, legitiem, dan geldt de algemene wettelijke geheimhoudingsplicht niet. Degene van wie het de persoonsgegevens betreft mag uiteraard op geen enkele wijze uit het oog verloren worden. De gemeente heeft daarom een informatieplicht en dient uitvoering te verlenen aan de rechten die de betrokkene heeft, ten aanzien van zijn of haar gegevens, op grond van zowel de Jeugdwet als de AVG.

Het moment waarop de privacy het meest in het geding is, is op het moment dat er een gegevensuitwisseling dient plaats te vinden. Verkregen persoonsgegevens worden met het oog op hulp- en dienstverlening aan een ander verstrekt, maar mag dit zomaar? Het antwoord op deze vraag is niet eenvoudig te geven. Eerder in dit hoofdstuk is er vanuit de AVG gekeken naar dit aspect, maar belangrijk is dat de Jeugdwet bijzondere bepalingen biedt omtrent allereerst de verwerking van persoonsgegevens en vervolgens of deze gegevens mogen worden uitgewisseld, door en met wie en of hier toestemming voor nodig is.

2.4.3.1 Gegevensverwerking door gemeenten

Ter uitvoering van de Jeugdwet is het vanzelfsprekend dat er niet aan wordt ontkomen dat persoonsgegevens worden verwerkt. Op grond van de Jeugdwet, ter aanvulling van de AVG is het voor gemeenten toegestaan om persoonsgegevens te verwerken ter uitvoering van een van de volgende taken:

³⁴ Artikel 125a ambtenarenwet

- a. Toeleiding naar, advisering over, bepaling van of het inzetten van een voorziening op het gebied van de jeugdhulp.
- b. Het doen van een verzoek tot onderzoek bij de raad voor de kinderbescherming of de uitvoering van kinderbeschermingsmaatregelen.
- c. De bekostiging van preventie, jeugdhulp, kinderbeschermingsmaatregelen, jeugdreclassering of de werkzaamheden ten aanzien van de instemmingsverklaring gedragswetenschapper in het kader van gesloten jeugdhulp.
- d. Het verrichten van controle of fraudeonderzoek.

In bijlage III is een schematische weergave opgenomen van de gegevensverwerkingen per doel, welke gegevens het betreft en de bijbehorende wettelijke grondslag.

2.4.3.2 Gegevensverstrekking door en aan gemeenten

Niet in alle gevallen is de ondersteuning vanuit de interne professionals binnen de gemeenten toereikend. Voor het bieden van een optimale hulp- en dienstverlening beschikken gemeenten over de mogelijkheid om externe partners in te schakelen. Hierbij kan sprake zijn van een wederzijdse uitwisseling van persoonsgegevens. Enerzijds door gemeenten aan externe partners, ter uitvoering van hun werkzaamheden en anderzijds uitwisseling van gegevens door externe partners aan gemeenten ter uitvoering van de Jeugdwet. Uiteraard zijn ongecontroleerde uitwisselingen van persoonsgegevens met het oog op privacy zeer ongewenst. De Jeugdwet biedt daarom in sommige gevallen uitkomst en een aanvulling op de AVG. Bijlage IV bevat een schematische weergave van de mogelijke verstrekkingen van persoonsgegevens door de gemeenten en aan gemeenten en de bijbehorende eventuele toestemming.

Hoofdstuk 3 De praktijk

De term privacy en het wettelijk kader rondom het geven van uitvoering aan het recht op privacy zoals is neergelegd in het EVRM, de Grondwet, de bepalingen uit de AVG en de Jeugdwet zijn uiteengezet in hoofdstuk 2. Het inzicht in de term privacy en de grondslag van dit begrip in zowel Europese als nationale wetgeving, met daarnaast de AVG ter bescherming van de privacy en de link naar de publieke sector, de decentralisaties en de Jeugdwet, is van grote betekenis voor dit onderzoek. Geconcludeerd kan worden dat de verwerkingen van persoonsgegevens binnen het CJG+ de Kempen, verwerkingen zijn in de zin van de Jeugdwet jo. de AVG en dat daarmee uitvoering dient te worden gegeven aan de bijzondere privacybepalingen uit de Jeugdwet als aanvulling op de algemene bepalingen uit de AVG. In dit hoofdstuk zal antwoord worden gegeven op de vraag hoe het wettelijk kader van de AVG en de Jeugdwet zich verhoudt tot de praktijk van CJG+ de Kempen en wordt het toetsingskader uiteen gezet, aan de hand waarvan kan worden bepaald in hoeverre de privacy binnen het CJG+ de Kempen is gewaarborgd.

3.1 Inventarisatie persoonsgegevens

Om een goed beeld te krijgen van de momenten waarop er sprake is van verwerking van persoonsgegevens en dus de momenten waarop de waarborging van privacy op basis van de vijf pijlers uit paragraaf 3.2.2. in ogenschouw dient te worden genomen, zijn de momenten waarop en het doel waarvoor persoonsgegevens worden verwerkt geïnventariseerd. In bijlage V is een inventarisatie van persoonsgegevens opgenomen waaruit blijkt op welke momenten, met wat voor doel en wat voor soort persoonsgegevens worden verwerkt binnen het CJG+ de Kempen.

3.2 privacy werkgroep

Om de privacy binnen het sociaal domein van de Kempengemeenten in te richten is er een privacy werkgroep opgericht. Deze privacy werkgroep is om en nabij drie weken voor de start van dit onderzoek opgericht. De privacywerkgroep is in het leven geroepen om de privacy binnen het sociaal domein te optimaliseren. De uitvoering van dit uitgangspunt blijkt echter erg lastig. De medewerkers binnen de privacywerkgroep hebben diverse functies binnen de Kempengemeenten, zoals juridisch medewerker, medewerker informatiebeveiliging, medewerker Wmo, medewerker CJG+ de Kempen en zijn veelal erg druk bezet met het vervullen van deze functies. Afgezien van de werkdruk is de onwetendheid rondom de AVG een belangrijke factor die het invullen van de privacy binnen het sociaal domein erg gecompliceerd maakt. Gezien de geringe periode tussen de start van de privacy werkgroep en de aanvang van dit onderzoek is het initiatief overgeheveld van de privacy werkgroep naar de uitvoerder van het onderzoek c.q. de schrijver van dit onderzoeksrapport.

In overeenstemming met de privacy werkgroep is de privacy visie van de Kempengemeenten als volgt geformuleerd:

We streven ernaar dat alle inwoners vertrouwen hebben in de verwerking van persoonsgegevens binnen het sociaal domein. We respecteren en beschermen de persoonsgegevens van de inwoners en denken en handelen in lijn met het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Alle medewerkers binnen het sociaal domein van de Kempengemeenten hebben de verantwoordelijkheid om zorgvuldig en

bewust om te gaan met zowel de eigen persoonsgegevens als die van een ander. De medewerkers worden op een gezagvolle wijze aangezet tot het nemen van verantwoordelijkheid en maatregelen met betrekking tot gegevensverwerking.

We erkennen de noodzaak van inzameling en verwerking van persoonsgegevens voor de ondersteuning aan inwoners. Er wordt bij besluitvorming een afweging gemaakt tussen het fundamentele recht op privacy en de gemeentelijke opgaven in het sociaal domein.

We zijn ons ervan bewust dat aan iedere gegevensverwerking risico's verbonden zijn op het vlak van privacybescherming. We hebben aandacht voor het feit dat de inzet van technologieën voor de verwerking van persoonsgegevens een zeer belangrijke factor is voor de verhoging van het welzijn en de welvaart van de burgers.

Deze visie is gebouwd op drie pijlers:

1. Balans tussen noodzakelijke gegevensverwerking vanuit de maatschappelijke opgave in het sociaal domein en borging van de privacy.
2. Versterking van de positie van de burger.
3. Versterken van de democratische verantwoording over gegevensverwerking en privacy op lokaal niveau.

3.3 Realiseren privacy visie

Het realiseren van de weergegeven visie in paragraaf 3.2.1 is het uitgangspunt. Deze visie kan worden gerealiseerd door middel van het inrichten van de privacy binnen het CJG+ de Kempen, onderdeel van het sociaal domein.

Het inrichten van de privacy binnen het sociaal domein is gebaseerd op een samenhang van verschillende aspecten. Om de privacy binnen het sociaal domein op een dusdanige manier in te richten dat de privacy van de inwoners is gewaarborgd, kan gebruik worden gemaakt van een raamwerk³⁵. Dit raamwerk heeft vijf duidelijke pijlers, namelijk:

- Beleid; dit onderdeel biedt de beleidsuitgangspunten.
- Governance intern/extern; dit onderdeel beschrijft hoe de organisatie is ingericht, door wie en op welke wijze er verantwoording wordt afgelegd.
- Werkprocessen & Triage; beschrijving van hoe de werkprocessen zijn ingericht met het oog op privacy waarborging, op welke momenten er triage/afweging plaatsvindt en hoe dit vervolgens wordt vastgelegd.
- Bewustwording en training; dit onderdeel beschrijft hoe bewust de medewerkers omgaan met de verwerking van persoonsgegevens en of en zo ja op welke wijze medewerkers worden getraind op het omgaan met persoonsgegevens.
- Beheer en opslag gegevens; beschrijving van de organisatorische en technische maatregelen ter waarborging van de privacy van de inwoners.

Deze vijf pijlers kunnen worden verwerkt in een stappenplan³⁶. Aan de hand van het doorlopen van dit stappenplan wordt een privacy scan verricht en kunnen constatering worden voldaan over waar binnen de vijf pijlers nadere invulling behoeft. De privacy binnen de Kempengemeenten met inachtneming van de wet en met het oog op het

³⁵ <https://vng.nl/onderwerpenindex/sociaal-domein/isd-informatievoorziening-sociaal-domein/privacy-en-gegevensuitwisseling>

³⁶ Bijlage VI; stappenplan inrichten privacy

waarborgen van de privacy van de inwoners is optimaal ingericht wanneer alle stappen zijn doorlopen en daarmee alle pijlers zijn ingevuld.

3.4 Privacyscan

Voor de bepaling waar de inrichting van de privacy binnen het sociaal domein verfijning behoeft heeft een toetsing plaatsgevonden in hoeverre de privacy binnen het sociaal domein met inachtneming van de wet was ingericht. Deze toetsing heeft plaatsgevonden aan de hand van het opgestelde toetsingskader in bijlage VII. Dit toetsingskader is tot stand gekomen op basis van het raamwerk van vijf pijlers, ingevuld met vragen die positief beantwoord zouden moeten zijn om te kunnen concluderen dat de privacy binnen het sociaal domein van de Kempengemeenten naar maatstaven van de wet is ingericht. In het toetsingskader is onderscheid gemaakt tussen de stand van zaken bij aanvang van het onderzoek en na afloop van het onderzoek. Gedurende de onderzoeksperiode waarin dit onderzoeksrapport tot stand is gekomen is gestart met het ontwikkelen van de privacywaarborging binnen het sociaal domein van de Kempengemeenten. De stand van zaken bij aanvang is daarom afwijkend van de stand van zaken na afloop. Van beide meetpunten is een scoringsmodel in dit onderzoeksrapport opgenomen. In dit hoofdstuk wordt de stand van zaken bij aanvang belicht en in hoofdstuk 4 zullen de ontwikkelingen op het gebied van de inrichting van de privacywaarborging binnen de Kempengemeenten uiteen worden gezet en daarmee de stand van zaken aan het einde van het onderzoek. Gezien de geringe periode waarin dit onderzoek plaats heeft gevonden, was het niet mogelijk om alles in die korte tijd te optimaliseren. Hetgeen na afloop van dit onderzoek nog aandacht behoeft wordt beschreven in de conclusies en aanbevelingen van dit rapport.

Uit de resultaten van het toetsingskader bij aanvang van het onderzoek valt duidelijk op dat de privacywaarborging binnen het sociaal domein van de Kempengemeenten de nodige aandacht behoeft. Vrijwel binnen elke pijler is er sprake van onvolledigheid en dient er het nodige te worden aangescherpt, aangepast en aangevuld. Hetgeen direct opvalt is dat de privacybasis ontbreekt. In feite is stap één in het hele proces ter inrichting van de privacywaarborging overgeslagen, namelijk het privacybeleid. Er zijn in 2015 en eerder al een aantal afspraken gemaakt op het gebied van privacy binnen het sociaal domein. Zo is er voor het CJG+ een privacyprotocol opgesteld aan de hand waarvan de medewerkers werken. Echter is dit de verkeerde volgorde, aangezien dat privacyprotocollen, privacyconvenanten en bewerkersovereenkomsten zouden moeten voortvloeien uit een onderhavig beleid. De andere domeinen binnen het sociaal domein van de Kempengemeenten beschikken geeneens over een privacyprotocol.

Geconcludeerd kan worden dat er sprake is van een aantal losse flodders die zijn ontstaan met het oog op het inrichten van de privacywaarborging. Vanwege onvoldoende capaciteit zowel op het gebied van tijd als op het gebied van kunde, zijn het losse flodders gebleven waardoor een duidelijke structuur ontbreekt en een belangrijke stap, namelijk het opstellen van privacybeleid is overgeslagen.

De basis van een goed ingerichte privacybescherming binnen een organisatie, in dit geval binnen het sociaal domein van de Kempengemeenten, begint met een privacybeleid. Een dergelijk privacybeleid dient te worden opgesteld, geïmplementeerd en onder de aandacht gebracht. Bewustzijn onder de medewerkers is eveneens een belangrijk onderdeel voor het inrichten van de privacywaarborging van de inwoners van de Kempengemeenten. Op

basis van dit privacybeleid kunnen nadere protocollen, overeenkomsten en andere uitwerkingen worden vastgelegd en bestaande stukken worden aangescherpt. Het grondvest van de inrichting dient te zijn gestut, alvorens verder kan worden gebouwd. In de paragraaf 3.2.4 is per pijler een scoring voorzien van onderbouwing toegekend.

3.5 Privacytest

Om het bewustzijn onder de medewerkers binnen CJG+ de Kempen te vergroten is er onder alle medewerkers van CJG+ de Kempen een privacy test³⁷ uitgezet. Deze test diende allereerst het doel om de verwerking van persoonsgegevens onder de aandacht te brengen en daarnaast om een beeld te creëren van de huidige stand van de parate kennis onder de medewerkers van CJG+ de Kempen. Op basis van de resultaten uit de test kan gericht worden bijgestuurd daar waar het aan kennis schort. Vanwege de hoge werkdruk onder de medewerkers van het CJG+ is de respons op de test geen honderd procent, maar plus minus vijftig procent geweest. In totaal legde 21 van de 45 medewerkers van CJG+ de Kempen de test af. Desalniettemin geeft de test toch relatief een goed algemeen beeld over hoe het met de actuele kennis omtrent (bijzondere) persoonsgegevens, de verwerking daarvan en het leerstuk datalekken is.

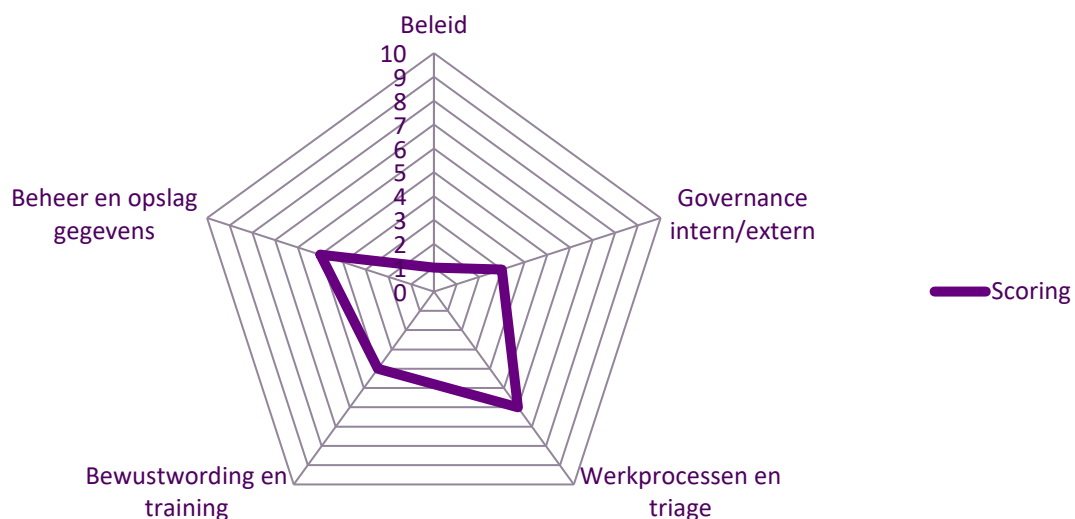
De test heeft bestaan uit zowel open als gesloten vragen. Alle uitkomsten hebben een testresultaat opgeleverd, verwerkt in cirkeldiagrammen. De uitkomsten op de open vragen zijn beoordeeld op goed, voldoende en onvoldoende en op die manier weergegeven in het cirkeldiagram. Wanneer op een open vraag een uitgebreid goed en duidelijk antwoord is gegeven, dan is deze beoordeeld met een goed. Is het antwoord op de vraag wel onderdeel van het goede antwoord, maar ontbreken er gegevens, dan is deze beoordeeld met een voldoende. Is op de vraag een fout antwoord gegeven, dan is deze beoordeeld als onvoldoende. De vragen die dienden te worden beantwoord met juist of onjuist zijn op die manier weergegeven in het cirkeldiagram. Juist of onjuist wil dus niet zeggen of de vraag juist of onjuist is beantwoord, maar geeft het percentage weer hoeveel van de ondervraagden de vraag met juist of onjuist hebben beantwoord. Onder het cirkeldiagram staat het juiste antwoord met daarbij het bijbehorende percentage ondervraagden die het goede dan wel foutieve antwoord hebben gegeven.

³⁷ Bijlage VIII; privacytest

3.6 Scoringsmodel

Het scoringsmodel geeft de huidige stand van zaken weer binnen de vijf pijlers. Op basis van de resultaten uit de privacyscan en de privacytest is het scoringsmodel ontwikkeld. Aan de hand van het scoringsmodel kan geconcludeerd worden dat de pijlers beleid, governance en bewustwording en training nadere invulling behoeven.

Scoring per 6 februari 2017

Hoofdstuk 4 Het privacybeleid

De verwerkingsverantwoordelijke is verplicht³⁸ passende en technische organisatorische maatregelen te nemen ter waarborging van de privacy, beperking van de risico's ten aanzien van de rechten en vrijheden van natuurlijke personen en om aan te kunnen tonen dat bij de verwerking van persoonsgegevens uitvoering wordt gegeven aan de AVG³⁹.

Gezien de integrale dienstverlening die de Kempengemeenten biedt aan hun inwoners is het kunnen delen van gegevens binnen en tussen de verschillende domeinen, een randvoorwaarde. Deze verwerkingsactiviteiten staan in verhouding tot de maatregel ter voering van een passend gegevensbeschermingsbeleid. Burgers moeten erop kunnen vertrouwen dat de professionals zorgvuldig omgaan met persoonsgegevens en dat dit binnen de kaders van de wet geschiedt. Gemeenten moeten daarom nadenken over het minimaliseren van privacyrisico's voor burgers en een efficiënte en integrale dienstverlening organiseren die in balans is met de privacy en keuzevrijheid voor burgers. Privacybeleid beschrijft de doorvertaling van de generieke normen uit wet- en regelgeving naar de eigen situatie. Het gaat daarbij zowel om de inhoud als om de organisatie. Privacybeleid is maatwerk, afhankelijk van inrichtings- en beleidskeuzes. De organisatie-inrichting van het sociaal domein is in de Kempengemeenten gelijk, met uitzondering van de gemeente Oirschot. Dit staat het opstellen van gezamenlijk beleid voor alle Kempengemeenten niet in de weg. Het formuleren van privacybeleid voor het sociaal domein maakt inzichtelijk hoe de Kempengemeente omgaat met de persoonsgegevens van burgers. Dit is tevens belangrijk voor de verantwoording over het privacybeleid aan de gemeenteraden, zorgt voor transparantie over het omgaan met gegevens en geeft kaders voor de professionals die met de persoonsgegevens werken.

4.1 De basis

De privacywerkgroep heeft ter inrichting van de privacywaarborging binnen het sociaal domein van de Kempengemeenten als opdracht gekregen om een privacybeleid op stellen. Met de start van dit onderzoek is het initiatief voor het opstellen van een privacybeleid overgeheveld naar de schrijfster van dit onderzoeksrapport. Om het schrijven van dat privacybeleid richting te geven heeft allereerst de ontwikkeling van een beleidskader plaatsgevonden. Dit beleidskader biedt richting aan het uiteindelijk op te stellen privacybeleid. In dit kader is de achtergrond van het privacybeleid weergegeven⁴⁰. Zo is het opstellen van het privacybeleid indirect een gevolg van de decentralisaties die in 2015 hebben plaatsgevonden en betreft het uiteindelijk een Kempenbreed beleid, gezien het feit dat het sociaal domein, en CJG+ de kempen, onderdeel is van de GRSK. Kort is een wettelijk kader geschetst dat als wettelijk uitgangspunt dient voor het privacybeleid. De visie zoals eerder in hoofdstuk 3 weergegeven is eveneens opgenomen in het beleidskader. Zeer belangrijk onderdeel voor het privacybeleid zijn de beleiduitgangspunten, waar het privacybeleid op gestaafd is, zoals de Kempengemeenten hanteren. Deze uitgangspunten zijn nadrukkelijk opgenomen in het beleidskader, waarna wordt benadrukt dat de noodzaak van het opstellen van een privacybeleid hoog is. De indeling van het privacybeleid is gebaseerd op het eerder genoemde raamwerk van vijf pijlers⁴¹. Het beleidskader voor het privacybeleid is als bijlage aan een memo onder de

³⁸ Zie ook hoofdstuk 2 van dit onderzoeksrapport.

³⁹ Artikel 24 lid 1 jo. Lid 2 AVG.

⁴⁰ Bijlage X; Privacybeleid

⁴¹ Zie hoofdstuk 3 van dit onderzoeksrapport

aandacht gebracht bij de Colleges van B&W om zo de voortgang van het privacybeleid kenbaar te maken. Met dit beleidskader in ogenschouw is het uiteindelijke privacybeleid ontwikkeld⁴².

Het privacybeleid is opgebouwd aan de hand van het raamwerk zoals beschreven in paragraaf 3.2.2 en het stappenplan in de bijlage VI. Het privacybeleid vormt de basis voor iedere verdere uitwerking met betrekking tot privacy binnen het sociaal domein van de Kempengemeenten. Het betreffen dan ook algemene regels die nadere invulling verlangen. Tenzij er grote veranderingen plaatsvinden, zoals wetswijzigingen, is het niet noodzakelijk dat het privacybeleid op korte termijn weer dient te worden aangepast. Het is een document op basis waarvan vele jaren gewerkt kan worden.

4.2 Het beleid

In wijkteams en binnen de jeugdzorg werken hulpverleners met elkaar samen om de beste zorg te kunnen leveren. Deze manier van werken vraagt echter om concrete handvatten over beroepsgeheim en de privacy van de burgers. Welke informatie is noodzakelijk om uit te wisselen? Wat mag je als hulpverlener delen? En als er sprake is van gescheiden ouders, welke informatie mag je dan met wie delen? Aan de hand van het privacybeleid dat naast het inmiddels bekende raamwerk gebaseerd is op vele wettelijke regelingen, gemeentelijke afspraken en uitgangspunten, samenwerkingen en eigen inzichten wordt inzichtelijk gemaakt hoe in de praktijk kan worden gehandeld. Het beleidsstuk start met enkele algemene hoofdstukken zoals inhoud, algemene informatie en wettelijk kader. De volgende hoofdstukken zijn specifieke hoofdstukken met daarin concrete beleidsbepalingen. Deze specifieke hoofdstukken kennen consistent een eenduidige opbouw. Zo begint ieder hoofdstuk met een korte uitleg waar het hoofdstuk over gaat, de uitgangspunten die in het hoofdstuk centraal staan en vervolgens de risico's in het kader van het betreffende hoofdstuk.

Belangrijk is nog wel op te merken dat het privacybeleid geen sluitend antwoord kan en zal geven op iedere individuele hulpvraag. Het biedt handvatten om ten aanzien van iedere individuele hulpvraag tot een passende maatwerk ondersteuning te kunnen komen met in achtneming van wet- en regelgeving.

In de volgende subparagrafen leest u de onderbouwing voor hetgeen voor de Kempische praktijk in het privacybeleid is opgenomen.

4.2.1 Inhoud

Na het gebruikelijke voorblad en een inhoudsopgave bevat het beleidsstuk allereerst een definitielijst. Deze lijst is opgenomen ter verduidelijking van (juridische) begrippen die gedurende het beleid gehanteerd worden. In ogenschouw dient tevens te worden genomen dat het beleidsstuk veelal door niet-juristen gelezen zal worden. Hoewel het geen privacyprotocol, -convenant, dan wel werkproces is, waarin enkel lektaal dient te worden gehanteerd, dient het beleid wel voor vele doelgroepen leesbaar te zijn.

4.2.2 Algemene informatie

Het hoofdstuk algemene informatie bestaat uit een stukje technische informatie, zoals de benaming van het document, de eigenaar van het document, door wie het beleidsstuk is

⁴² Bijlage IX; beleidskader privacybeleid.

vastgesteld, en de datum. Kort uiteengezet vervolgens de achtergrondinformatie van het beleidsstuk, in de zin van de decentralisaties die in 2015 hebben plaatsgevonden, alsmede wat het onderhavige privacybeleid inhoudt. De visie mag hier uiteraard niet ontbreken.

4.2.3 Wettelijk kader

Het wettelijk kader verschaft kort inzicht in de relevante wetgeving. Het wettelijk kader is opgebouwd van internationaal naar lokaal. Zo is allereerst kort aandacht besteed aan de internationale verdragen en de Grondwet, vervolgens de Algemene Verordening Gegevensverwerking, waarna de relevante decentralisatiewetten en als laatste de kabinetsvisie wordt benoemd. Het betreft een grofweg kader vanwege het feit dat het belangrijk is om te weten op welke wetten het beleidsstuk is gebaseerd, maar uiteindelijk is het wel een werkdocument.

4.2.4 Algemene beleidsbepalingen

Het hoofdstuk algemene beleidsbepalingen beschrijft het beleidsmatige en juridische kader waarbinnen de verwerking van persoonsgegevens en gegevensuitwisseling in het sociaal domein plaatsvindt. Hierin is beschreven hoe de Kempengemeenten binnen het sociaal domein om dienen te gaan met persoonsgegevens. CJG+ de Kempen is reeds in het bezit van een privacyprotocol. Echter dient dit privacyprotocol aangepast en aangescherpt te worden op basis van het privacybeleid.

De reikwijdte van het beleidsstuk geeft antwoord op de vraag wie zich bij welke handeling dient te conformeren aan dit beleidsstuk. De reikwijdte van dit stuk is het sociaal domein van de Kempengemeenten en iedere verwerking van persoonsgegevens die binnen het sociaal domein van de Kempengemeenten plaatsvindt. Iedere verwerking van persoonsgegevens in het kader van werk, inkomen, zorg en jeugd dient gestaafd te zijn op dit privacybeleid.

De algemene beginselen uit de AVG komen terug in dit hoofdstuk. Onder het kopje doelbinding wordt het proportionaliteits- en subsidiariteitsbeginsel vastgelegd, samenhangend met het volgende onderdeel noodzaak. Zo is het op basis van de wet niet toegestaan om meer gegevens te verzamelen dan nodig is in het kader van de te verlenen dienst- en hulpverlening en mocht er een ander middel voor handen zijn waardoor de inbreuk op privacy minder groot is, dan dient aansluiting te worden gezocht bij dit middel. De hulpvraag is leidend en voor medewerkers binnen het sociaal domein is het niet toegestaan om meer gegevens te verzamelen dan nodig is om de betrokkene dienst- en hulpverlening te verlenen voor de desbetreffende hulpvraag. Het aanvullen van deze hulpvraag is eveneens niet toegestaan. Is de betrokkene niet in staat om zijn/haar hulpvraag te formuleren, dan dient cliëntondersteuning te worden geboden.

Voor diegene die zich bezig houden met de verwerking van persoonsgegevens is het onderscheid tussen persoonsgegevens en bijzondere persoonsgegevens een belangrijk onderscheid. Daar waar 'gewone' persoonsgegevens in beginsel verwerkt mogen worden, mits dat zorgvuldig gebeurt, mogen bijzondere persoonsgegevens dit niet. De bijzondere persoonsgegevens waar in dit geval het meeste sprake van zal zijn, zullen medische gegevens zijn. Deze gegevens mogen in beginsel dus niet worden verwerkt, wat het verlenen van dienst- en hulpverlening binnen het sociaal domein van de

Kempengemeenten en daarmee het uitvoeren van de wettelijke plicht onmogelijk maakt. Met het oog op het verlenen van deze dienst- en hulpverlening dient er dus een sprake te zijn van een duidelijke noodzakelijkheid en verwerkingsgrondslag op basis waarvan het met in achtneming van strikte zorgvuldigheid en toestemming van de betrokkene bij uitzondering toch is toegestaan om bijzondere persoonsgegevens te verwerken. De verwerkingsgrondslagen publiekrechtelijke taak en vitaal belang zijn de grondslagen die in het kader van het sociaal domein van de Kempengemeenten veelal van toepassing zijn. De grondslag gerechtvaardigde belangen voor rechtmatigheid van verwerking is voor overheidsinstellingen uitgesloten. De toestemmingsgrondslag is in de AVG aangescherpt.

Derden spelen een grote rol in het kader van gegevensuitwisseling. Het juridisch kader van de Jeugdwet in hoofdstuk 2 biedt nauwkeurig de wettelijke regels omtrent gegevensuitwisseling. Dit kader dient nauwkeurig te worden nageleefd. Met een vertaalslag zijn deze regels opgenomen in het beleidsstuk. Het belangrijkste hierbij is dat vrijwel in alle gevallen een gegevensuitwisseling onmogelijk kan plaatsvinden zonder toestemming van de betrokkene. Het beleidsstuk blijft een algemeen stuk, dus voor een precieze hantering, voor specifieke gevallen zoals in het kader in hoofdstuk 2 opgenomen, dient een nadere uitwerking te worden opgenomen in het privacyprotocol.

Dit hoofdstuk wordt afgesloten met de rechten van de betrokkene. De betrokkene heeft onder de AVG veel rechten ten aanzien van zijn of haar persoonsgegevens. Ze kan een betrokkene een verzoek tot inzage indienen, maar zelfs ook een verzoek tot correctie of vernietiging. In de bepalingen omtrent deze rechten staat nauwkeurig beschreven welke rechten de betrokkene heeft, maar vooral ook hoe de Kempengemeenten omgaan met deze rechten van betrokkenen. Is er sprake van een minderjarige of wilsonbekwame dan heeft een ouder met gezag of een voogd het recht om deze rechten namens de minderjarige of wilsonbekwame uit te oefenen.

Ten slotte is het de geheimhoudingsplicht die in dit hoofdstuk nog de aandacht verdient. Ambtenaren zijn belast met een wettelijke geheimhoudingsplicht. Intern wordt aandacht geschonken aan deze plicht door middel van het afleggen van de eed of gelofte. Extern wordt gebruik gemaakt van een geheimhoudingsverklaring. In specifieke gevallen kan de geheimhoudingsverplichting worden doorbroken met als basis een toestemmingsverklaring van de betrokkene. Hoe de geheimhoudingsverklaring samen hangt met de gebruikelijke systemen is een link die zeker dient te worden gemaakt.

4.2.5 Werkprocessen en triage

Het inrichten van werkprocessen rondom het omgaan met persoonsgegevens, het uitwerken van processen met betrekking tot vraagverheldering, selectie en toeleiding van vragen en het borgen van deze processen in werkafspraken en convenanten is hetgeen wat in dit hoofdstuk centraal staat.

In het hoofdstuk algemene beleidsbepalingen zijn de algemene beginselen zoals het proportionaliteits en –subsidiariteitsbeginsel en het noodzakelijkheids criterium nader uitgewerkt. Beschreven is wat de beginselen inhouden en dat iedere werknemer zich hieraan dient te houden. Hoe een werknemer hier invulling aan moet geven komt in dit hoofdstuk aan de orde. Een van de manieren om die basisbeginselen in te vullen is het hanteren van een triagekader. Het hanteren van een triagekader hangt samen met het

uitgangspunt dat de hulpvraag leidend is. Het triagekader is als bijlage toegevoegd aan het beleidsstuk. Tijdens de triagemomenten vraagt een medewerker zich af wat de ernst van het probleem is en wordt een afweging gemaakt over het verhelderen, routeren of escaleren van vragen en casussen. Aan de hand van die beoordeling wordt bepaald welke persoonsgegevens noodzakelijk zijn om te verwerken in het kader van de desbetreffende hulpvraag. Triage betekent niet alleen dat een medewerker op gestructureerde momenten afwegingen maakt, maar deze afwegingen worden eveneens nauwkeurig gedocumenteerd om zo te voldoen aan de documentatieplicht uit de AVG.

Het uitwisselen van persoonsgegevens is eerder in dit onderzoeksrapport onder de aandacht gebracht. Een integrale aanpak behoeft immers dat er gegevens worden uitgewisseld met zowel interne als externe partners. Het uitgangspunt van de Kempengemeenten is namelijk '1 gezin, 1 plan en 1 regisseur'. Uiteraard mag hierbij de privacy van de betrokkene niet in het geding komen. Hoe om te gaan met het delen, dan wel uitwisselen, van persoonsgegevens behoeft dan ook de aandacht in het privacybeleid. De toestemmingsverklaring is in deze een belangrijk aspect. In hetzelfde kader, de integrale aanpak, volgt het casusregiesysteem en casusregiedossier. In het beleid is hierover opgenomen hoe dergelijke casusoverleggen plaatsvinden, hoe dit wordt verwerkt in een casusregiedossier en hoe hiermee om dient te worden gegaan jegens de betrokkene.

Het uitgangspunt gedurende het gehele beleidsstuk is en blijft dat het bieden van hulp geschiedt op basis van vertrouwen. Dit vertrouwen mag in principe niet onder druk komen te staan door bijvoorbeeld de uitwisseling van gegevens. Echter kan het als het gaat om het aanbieden van hulp en signalering van problematiek toch gewenst zijn om gegevens uit te wisselen met andere partijen. Dit kan bijvoorbeeld zo zijn wanneer de politie op straat jongeren treft voor wie ondersteuning vanuit CJG+ de Kempen wenselijk zou zijn. Een ander voorbeeld zou kunnen zijn dat een medewerker Wmo een keukentafelgesprek voert en ongewone aspecten ziet omtrent de jeugdigen in dat huis. In dat geval zou het bieden van jeugdhulp vanuit CJG+ de Kempen evengoed wenselijk zijn. Zo zijn er nog vele voorbeelden te noemen. In al die voorbeelden is er sprake van signalering, maar zou het verbod op uitwisseling van gegevens in de weg staan om daadwerkelijk de hulp te kunnen bieden. In het beleidsstuk staat uitgebreid beschreven hoe hiermee om dient te worden gegaan. Zo kan bijvoorbeeld eerst door degene die het signaal oppikt een gesprek worden aangegaan of er kan toestemming worden gevraagd om gegevens uit te wisselen. Er worden in het beleidsstuk handvatten geboden die in zo'n situatie uitkomst zouden kunnen bieden. Zo zou er onder bepaalde voorwaarden uitwisseling plaats kunnen vinden of juist niet omdat de privacy van de betrokkene onder geen geding mag worden geschaad. Het vertrouwen van de betrokkene dient in geen geval uit het oog te worden verloren.

Het vragen om toestemming van de betrokkene met bijbehorende toestemmingsverklaring kan in specifieke gevallen uitkomst bieden in het kader van gegevensuitwisseling. De toestemmingsgrondslag is met de komst van de AVG aanzienlijk aangescherpt. Zo kan van een algemene toestemmingsverklaring geen sprake meer zijn. Een van de achterliggende gedachtes hiervoor is dat een toestemmingsverklaring nooit uit vrije wil kan worden ondertekend, indien de betrokkene afhankelijk is van de hulp en deze niet wordt geboden zonder getekende toestemmingsverklaring. Een toestemmingsverklaring

dient daarom voor een specifieke situatie noodzakelijk te zijn en uit vrije wil te worden getekend. Met het oog op het transparantiebeginsel dient de betrokkene duidelijk en transparant te worden geïnformeerd over hetgeen de toestemmingsverklaring precies inhoudt.

Het hoofdstuk werkprocessen en triage in het beleiddstuk wordt afgesloten met een verwijzing naar het reeds aanwezige, dan wel het aanwezig dienen te zijn van een privacyprotocol en privacyconvenanten. Een intern privacyprotocol is bestemd voor de jeugd- en gezinsmedewerkers. De inhoud van een dergelijk protocol bestaat uit een gereduceerde vertaling van het privacybeleid in voor iedereen begrijpelijke taal. Privacyconvenanten worden afgesloten met bijvoorbeeld politie in het kader van signalering.

4.2.6 Governance

Governance richt zich op de inrichting van de organisatie met betrekking tot privacy. Denk hierbij aan rollen en verantwoordelijkheden, wie voert de regie, wie controleert, hoe wordt verantwoording afgelegd en op welke wijze.

Het hoofdstuk governace is met name een zeer praktisch hoofdstuk. De bevoegdheden en verantwoordelijkheden nemen hier een grote rol in. Wat is onder andere de rol van de Kempengemeenten, wat zijn de functies van de functionaris gegevensbescherming en waar dient een hulp/dienstverlener zorg voor te dragen.

Het benoemen van de bevoegdheden en verantwoordelijkheden gaat gepaard met het afleggen van verantwoording. Intern aan de colleges van burgemeester en wethouders en extern dient verantwoordelijkheid te worden afgedragen aan de Autoriteit Persoonsgegevens. Belangrijk is ook de rol van het gebruikelijke systeem ten aanzien van het afleggen van verantwoording.

Voor de interne verantwoording is het mogelijk om aan te haken bij de periodieke vaststelling van het informatiebeveiligingsbeleid- en plan.

4.2.7 Bewustwording en training

Betrokken professionals moeten over een zekere mate van privacy bewustzijn beschikken om privacy situaties te herkennen. Ze moeten getraind worden in hoe zij met specifieke situaties om moeten gaan. Communicatie intern en aan burgers zijn essentieel⁴³.

In alle lagen van de onderneming dient men bewust te zijn van de noodzaak der privacywaarborging. Het realiseren hiervan door middel van het voeren van een deugdelijk privacymanagement is raadzaam. De plan, do, check, act cyclus draagt bij aan een consequente en organisatie brede toepassing.

Het privacybeleid vormt het onderdeel plan. De medewerkers binnen CJG+ dienen dat plan uit te voeren in het onderdeel do van de cyclus. Een eenduidige en consequente aanpak van het onderdeel do is zeer gewenst. Voor de betrokkene zou het op hoofdlijnen geen verschil moeten maken wie hun jeugd- en gezinsmedewerker is. De gedragscode, opgenomen in het privacybeleid, kan hierbij helpen. Naast deze gedragscode dient

⁴³ Zie ook hoofdstuk 4.3 van dit onderzoeksrapport.

gebruik te worden gemaakt van een integriteits- en geheimhoudingsverklaring. Deze verklaringen worden voorafgaand aan indiensttreding getekend.

Een onvoldoende privacywaarborging door medewerkers is niet per definitie de oorzaak van het niet bewust zijn van de noodzaak der privacywaarborging. Het overgrote deel van de medewerkers binnen CJG+ de Kempen zijn beleidsmedewerkers zonder juridische achtergrond. Eerder in dit onderzoeksrapport is de afgenomen privacytest onder de aandacht gebracht. Hieruit bleek onvoldoende kennis aanwezig te zijn. Om de kennis van de medewerkers dusdanig op te schalen, dan wel te onderhouden, zodat een deugdelijke privacywaarborging kan worden gegarandeerd, is het trainen van de medewerkers, zodat zij de basis van de privacywetgeving tot zich kunnen nemen van groot belang.

Ten slotte speelt niet alleen de interne kennis een rol, maar ook aan de kennis van externe partners dient aandacht te worden geschonken. Externe partners dienen zich daarom te conformeren aan hetgeen opgenomen in het privacybeleid, waaronder de gedragscode en de geheim- en integriteitsverklaring.

4.2.8 Beheer en opslag gegevens

Persoonsgegevens worden middels allerlei systemen geregistreerd, gedeeld en openbaar gemaakt. Denk aan autorisaties, bewaartermijnen en interne en externe toegangen.

Voor CJG+ de Kempen wordt enkel gebruik gemaakt van digitale opslag van gegevens. Er zijn geen dossierkasten gevuld met fysieke dossiers voorzien van persoonsgegevens aanwezig. Desalniettemin dient deze beveiligde digitale werkomgeving te zijn voorzien van deugdelijke autorisaties, dient bij de aanleg en inrichting van de dossiers de verwerkingsgrondslagen in acht te worden genomen en dient er te worden toegezien op de vernietigingstermijn.

Zoals je een fysieke dossierkast voorziet van een deugdelijk slot, zo dient er voor de digitale omgeving een deugdelijke beveiliging te zijn aangebracht. Een samenwerking met de afdeling informatiebeveiliging biedt uitkomst.

4.3 Beleidsaanvullingen

Met het beleid als uitgangspunt dient ieder domein binnen het sociaal domein nadere uitvoering te geven aan het beleid. Om hetgeen in het beleid vastgelegd daadwerkelijk in de praktijk te implementeren en uit te voeren, dient iedere partij binnen het sociaal domein van de Kempengemeenten uitvoeringsstukken op te stellen. Dit in de zin van protocollen, bewerkersovereenkomsten, folders, posters e.d. Alles om hetgeen in het beleid is vastgelegd te kunnen uitvoeren. Daar waar het privacybeleid geldt binnen het gehele sociaal domein van de Kempengemeenten, zijn onderstaande beleidsaanvulling opgericht voor CJG+ de Kempen gezien het feit dat dit onderzoeksrapport is gericht op CJG+ de Kempen.

4.3.1 Website en contact CJG+ de Kempen

Bij aanvang van dit onderzoek beschikte CJG+ de Kempen al over een website. Deze website was zeer eenvoudig. De website beschikte naast wat algemene informatie over CJG+ de Kempen over een contactformulier en contactinformatie, maar het contactformulier was niet beveiligd. Contact opnemen en het verstrekken van zijn of haar persoonsgegevens middels dit formulier zou voor de betrokkene dus geen veilige keuze

zijn geweest. Op de site werd tevens geen informatie met betrekking tot privacy en de verdere verwerking van persoonsgegevens na bijvoorbeeld het invullen van het contactformulier verstrekt. Een disclaimer dan wel privacystatement ontbrak. Met het oog op het transparantiebeginsel en de informatieplicht, voortvloeiend uit de AVG was dit geen wenselijke situatie. Gedurende de onderzoeksperiode is een nieuwe website gelanceerd. Het contactformulier is van de website verwijderd en een privacystatement is toegevoegd⁴⁴. Middels het privacystatement wordt de bezoeker van de website duidelijk geïnformeerd over hoe CJG+ de Kempen omgaat met de privacy van de inwoners van de Kempengemeenten. Zo staat de privacy van de burger bij CJG+ de Kempen hoog in het vaandel en worden bezoeken aan de website niet door middel van persoonsgegevens geregistreerd. Kiest de burger er zelf voor om persoonsgegevens aan CJG+ de Kempen te verstrekken, dan kunnen zij in het privacystatement lezen welke uitgangspunten er worden gehanteerd bij de verwerking van deze persoonsgegevens.

Een andere goede ontwikkeling met betrekking tot het contact opnemen met CJG+ de Kempen is dat het onbeveiligde mailverkeer middels outlook is ingeruild voor een beveiligd mailverkeer middels KPN in combinatie met zorgmail.

Goede ontwikkelingen in het kader van het transparantiebeginsel en de informatieplicht aan de burgers.

4.3.2 Privacyfolder

De pijler bewustwording en training ziet zoals eerder beschreven onder andere toe op de communicatie jegens de burger. Het is belangrijk dat de inwoners van de Kempengemeenten vertrouwen hebben in het CJG+ de Kempen en durven aankloppen indien zij met een hulpvraag kampen waarin zij zelf niet kunnen voorzien. Het informeren van de burger en het winnen van vertrouwen kan via verschillende middelen. Uiteraard is het keukentafelgesprek een belangrijk moment waarop het vertrouwen moet worden geworven. Het informeren via de website zoals beschreven in 4.3.1 is eveneens een belangrijk middel. Een ander instrument dat zeer zeker kan bijdragen aan het werven van vertrouwen is het verstrekken van een informatiefolder. In deze folder staat hoe het CJG+ de Kempen omgaat met privacy en staan schematisch alle rechten en plichten van de betrokkene. Het duidelijk bieden en kenbaar maken van de rechten van de betrokkene is in lijn met het transparantiebeginsel en kan voor de betrokkene reden zijn om het CJG+ de Kempen in vertrouwen te nemen aangezien duidelijk blijkt dat de hulp- en dienstverlening aan de betrokkene met inachtneming van zijn/haar rechten voorop staat.

4.3.3 Informatiebeveiliging

Communicatie jegens de burgers is belangrijk, maar interne communicatie is minstens zo belangrijk. Medewerkers die persoonsgegevens verwerken dienen zich bewust te zijn van deze verwerking en te weten hoe zij in het kader van privacy met deze verwerking om moeten gaan. Een belangrijk onderdeel van hoe om te gaan met privacy is creëren van bewustzijn. Ben bewust van de middelen waar je mee werkt en hoe je deze middelen afschermt tegen ongeautoriseerde toegang. Het beschikken over een computer of een mobiele gegevensdrager is erg prettig. Het maakt de medewerkers onafhankelijk en vrij, maar brengt ook vele risico's met zich mee. Zo kan het vergeten van een USB stick in een computer al ongeautoriseerde toegang verschaffen en een datalek veroorzaken. Zelfs het

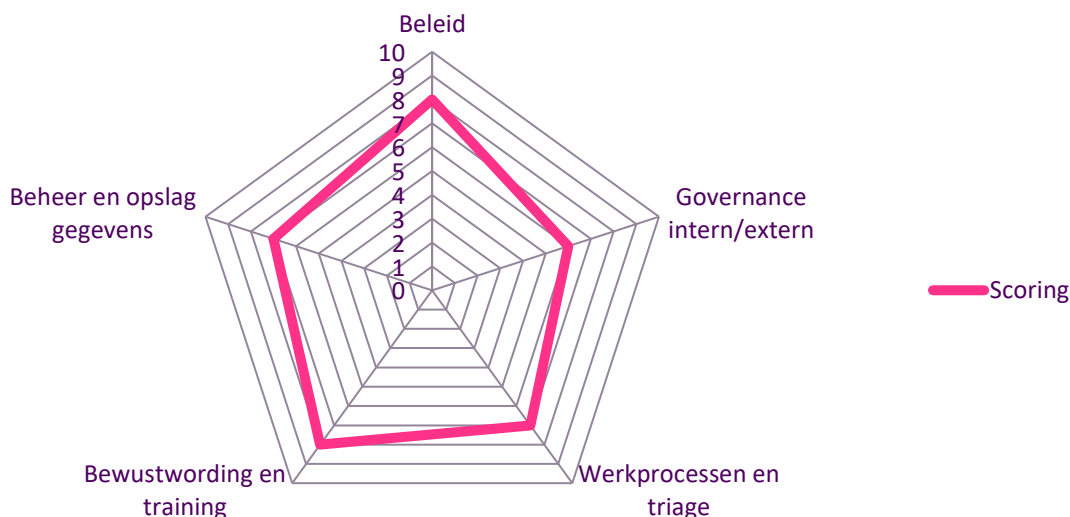
⁴⁴ Bijlage XI; privacystatement

niet vergrendelen van de computer bij een toiletbezoek kan voldoende zijn. Met het oog op het creëren van dit bewustzijn onder de medewerkers zijn er twee middelen opgesteld. Allereerst is een poster gecreëerd waarop handige slimme reminders staan met betrekking tot informatiebeveiliging.

4.4 Scoringsmodel

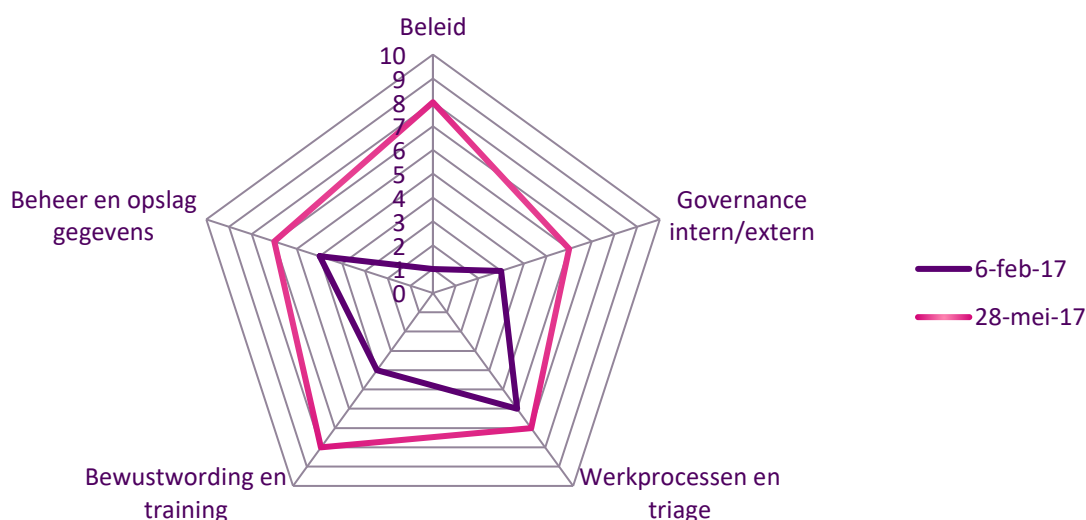
In paragraaf 3.6 is reeds een scoringsmodel opgenomen. Dit scoringsmodel heeft de stand van zaken per 6 februari 2017 aangegeven. De in dit hoofdstuk uiteengezette ontwikkelingen in ogenschouw genomen is een nieuw scoringsmodel gewenst. Met dit nieuwe scoringsmodel kan wordt aangetoond in hoeverre de in dit hoofdstuk uiteengezette ontwikkelingen van invloed zijn op de scoring en de stand van zaken met betrekking tot de inrichting van de privacywaarborgen binnen het sociaal domein van de Kempengemeenten. Eveneens kunnen mede op basis van het nieuwe scoringsmodel conclusies worden getrokken en aanbevelingen worden gedaan. Deze conclusies en aanbevelingen staan beschreven in hoofdstuk 5.

Scoring per 28 mei 2017

Deze twee scoringsmodellen over elkaar gelegd geeft de ontwikkelingen aan die in de periode van 6 februari tot en met 28 mei zijn gerealiseerd.

Resultaat ontwikkelingen

Hoofdstuk 5 Conclusies en Aanbevelingen

De centrale vraag die gedurende de onderzoeksperiode en ten tijde van het ontwikkelen van dit onderzoeksrapport centraal heeft gestaan is:

Wat moet CJG+ de Kempen in het privacybeleid opnemen om in overeenstemming met de Algemene Verordening Gegevensverwerking de privacy van de inwoners te waarborgen bij de toeleiding naar en uitvoering van jeugdhulp?

Dit hoofdstuk beoogt antwoord te geven op deze centrale vraag. Door middel van de in dit hoofdstuk uiteengezette conclusies en aanbevelingen is het voor CJG+ de Kempen mogelijk een goede, maar ook noodzakelijke vooruitgang te boeken ten aanzien van de privacywaarborging in de organisatie. Deze vooruitgang bestaat niet alleen uit een geïmplementeerd privacybeleid, maar ook uit een nadere invulling van dit beleid in de praktijk.

5.1 Conclusies

De conclusie die als eerste aandacht behoeft is een conclusie omtrent de gedachtegang van de organisatie. Geconcludeerd en daarmee gecompliceerd kan worden dat de organisatie de privacy van de inwoners van de Kempengemeenten zeer hoog in het vaandel heeft staan. Het inrichten van deugdelijke richtlijnen om de privacy van de inwoners van de Kempengemeenten te kunnen waarborgen begint bij de bewustwording dat de privacywaarborgen ondermaats zijn ingericht. De organisatie was zich zeer bewust van het feit dat dit het geval was. Dit onderzoeksrapport, inclusief bijbehorende documenten, was dan ook meer dan welkom voor CJG+ de Kempen.

Hoewel de organisatie zichzelf bewust was van de onvoldoende inrichting van de privacywaarborgen bleek een invulling om tot een voldoende inrichting te komen erg lastig, zeker gezien de nieuwe Algemene Verordening Gegevensbescherming die met ingang van 25 mei 2018 definitief in werking treedt. Ten tijde van de start van dit onderzoek was reeds een privacywerkgroep opgericht. Gezien de geringe tijd tussen de oprichting van de privacywerkgroep en de start van dit onderzoek, is het initiatief voor het inrichten van een deugdelijke privacywaarborging verlegd van de privacywerkgroep naar dit onderzoek waarbij de privacywerkgroep heeft gefungeerd ter ondersteuning en auditing.

De autoriteit persoonsgegevens heeft eerder in een uitgebreid rapport geconcludeerd, naar aanleiding van een onderzoek binnen meerdere gemeenten, dat het binnen merendeel van de gemeenten schort aan een deugdelijke privacywaarborging vanwege de kortgeleden decentralisaties, de hoge werkdruk en het bezitten van onvoldoende kennis en kunde binnen de organisatie. De Kempengemeenten behoren absoluut niet tot de gemeenten waar het dramatisch gesteld is, maar er was duidelijk werk aan de winkel. Deze conclusie is visueel terug te zien in paragraaf 3.2.4. Het opgenomen cirkeldiagram geeft de situatie bij aanvang van de onderzoeksperiode weer en laat zien daar waar de verbeterpunten lagen.

Een aantal verbeterpunten zijn tijdens de afgelopen onderzoeksperiode, waar dit onderzoeksrapport het resultaat van is, al in het werk gesteld.

Twee nieuwe cirkeldiagrammen zijn in het kader hiervan opgenomen in hoofdstuk 4. Allereerst een cirkeldiagram naar aanleiding van de ontwikkelingen die hebben plaatsgevonden in de afgelopen onderzoeksperiode en vervolgens een cirkeldiagram waarin de situatie uit hoofdstuk 3 en de situatie uit hoofdstuk 4 over elkaar heen zijn gelegd om zo te kunnen concluderen dat een deel van de eerder uiteengezette verbeterpunten zich ontwikkeld hebben. Duidelijke verbeteringen kunnen worden waargenomen, met name op het gebied van beleid is er een enorme vooruitgang geboekt gedurende de onderzoeksperiode.

Visie en uitgangspunten

Er is een officieel document met de visie en uitgangspunten opgesteld en aangeboden aan de colleges van B&W van iedere Kempengemeenten. Vervolgens is er een privacybeleid opgesteld waaruit documentatie ter nadere invulling is ontwikkeld, te denken aan een privacyfolder en een privacystatement voor op de website. Het opstellen van de visie en uitgangspunten ten aanzien van de privacywaarborging binnen het sociaal domein en het verrichten van een inventarisatie zowel op documentatievlak als op het vlak kennis onder de werknemers zijn de eerste praktische stappen geweest die hebben plaatsgevonden. Het opstellen van een visie bleek geen moeilijke opgave gezien het feit dat de Kempengemeenten de privacy van hun inwoners zeer hoog in het vaandel hebben staan. Uit de privacyscan is gebleken dat het op enkele vlakken zoals verwacht nogal schortte aan een deugdelijke privacywaarborging. De belangrijkste documentatie die ontbrak was een privacybeleid. Binnen CJG+ de Kempen was reeds een privacyprotocol aanwezig, maar de basis, een privacybeleid, ontbrak. Een dergelijk fundament is echter wel nodig voor het verder ontwikkelen van de privacywaarborging in onder andere de werkprocessen en om binnen de Kempengemeenten alle neuzen dezelfde kant op te hebben staan.

Het privacybeleid

De noodzaak van het implementeren van de privacywaarborging, door middel van een privacybeleid, binnen het sociaal domein van de Kempengemeenten is erg hoog. Het privacybeleid dient handvatten te bevatten om hulp te bieden bij praktische privacyvraagstukken omtrent de verwerking en uitwisseling van persoonsgegevens. Het privacybeleid voorziet niet in een oplossing in iedere individuele situatie, maar betreft een algemeen beleidsstuk. Het privacyraamwerk van de VNG is gehanteerd om hoofdstukken aan te brengen in het privacybeleid dat is opgeleverd aan CJG+ de Kempen. Ieder hoofdstuk start met de uitgangspunten en risico's die voor het desbetreffende onderwerp per hoofdstuk relevant zijn. De hoofdlijn van het beleid is gericht op de verwerking van (bijzondere) persoonsgegevens, hoe deze verwerking zich verhoudt tot de gebruikelijke systemen en in hoeverre gegevens mogen worden uitgewisseld intern en extern. Het beleid voorziet in de wettelijke verwerkingsgrondslagen, van toepassing voor het Kempisch sociaal domein, zoals opgenomen in de AVG. Met de komst van de AVG zijn belangrijke beginselen geïntroduceerd in de privacywetgeving. Naast deze beginselen zoals het transparantiebeginsel en de documentatieplicht, zijn ook de rechten van de betrokkene belangrijk om op te nemen in het beleid. Het transparantiebeginsel keert ten aanzien van meerdere aspecten terug in het beleid. Een onderdeel van het transparantiebeginsel is de communicatie jegens de betrokkene en het opgenomen triagekader. Aan signalering is in het privacybeleid eveneens de nodige aandacht

besteed. Dit omdat het een belangrijk, maar zeer complex aspect betreft. Het benoemen van de bevoegdheden en verantwoordelijkheden verdient in deze conclusie tenslotte nog de aandacht omtrent hetgeen dat moet worden opgenomen in het privacybeleid.

Uit de samenwerking met de privacywerkgroep en dit onderzoek is een deugdelijk privacybeleid voortgevloeid waardoor de organisatie is voorzien van een optimale basis om op verder te kunnen bouwen.

Medewerkers CJG+ de Kempen

Een van de hoofdstukken in het privacybeleid is het hoofdstuk bewustwording en training. Dit hoofdstuk omvat de plicht om medewerkers van CJG+ de Kempen te voorzien van de nodige kennis en bewustwording omtrent privacyvraagstukken. Uit de privacytest is gebleken dat de parate kennis onder de medewerkers op dit moment onvoldoende is. Een belangrijk onderscheid dat in de test is gemaakt is het onderscheid tussen persoonsgegevens en bijzondere persoonsgegevens. Binnen CJG+ de Kempen is er in de meeste gevallen sprake van verwerking van bijzondere persoonsgegevens. Helaas wist minder dan de helft van de ondervraagden duidelijk aan te geven wat bijzondere persoonsgegevens zijn. Eveneens opmerkelijk is dat er onvoldoende kennis is over belangrijke aspecten als gegevensverwerving op basis van “need to know” en gegevensverwerking op basis van een toestemmingsverklaring.

5.2 Aanbevelingen

Verder bouwen op het ontwikkelde privacybeleid is aan de organisatie. Enkele hulpmiddelen zoals een privacystatement, een privacyfolder e.d. waar in dit onderzoeksrapport over te lezen was, zijn aangereikt aan de organisatie. Echter zijn er nog wel een aantal stappen te nemen. Het privacybeleid dient uiteraard officieel te worden vastgesteld door de colleges van B&W van iedere gemeente behorend bij de Kempengemeenten.

Met het privacybeleid als uitgangspunt dienen er een aantal ontwikkelingen plaats te vinden, deze ontwikkelingen bestaan uit:

- onder de aandacht brengen van het privacybeleid;
- het reeds aanwezig privacyprotocol actualiseren;
- het optimaliseren van de functiegerichte toegang;
- vaststelling van het bij het beleid bijgevoegde triagekader;
- implementeren van de bij het beleid bijgevoegde gedragscode;
- implementeren van een integriteits- en geheimhoudingsverklaring;
- opstellen van privacyconvenanten ten aanzien van signalering en externe bewerkers;
- implementeren van een proces met het oog op de inachtneming van de vernietigingstermijnen;
- instellen datalekprotocol.

Het privacybeleid vergezeld van bovenstaande stukken dienen onder de aandacht te worden gebracht bij de medewerkers. Belangrijk hierbij is om het naar buiten te brengen. Verschaf medewerkers informatie, zorg dat het beleid een keer door wordt gelezen en draag daarnaast zorg voor een begrijpelijk, tastbaar en handbaar privacyprotocol. Begrijpelijk te lezen voor iedereen en makkelijk om mee te werken. Loopt een

medewerker vast rondom een privacyvraagstuk, zorg er dan voor dat het privacyprotocol uitkomst biedt en of dat er een medewerker beschikbaar is om privacyvragen te beantwoorden. Hiermee wordt voorkomen dat medewerkers gaan handelen naar wat zij denken dat goed is in plaats van dat zij zeker weten dat het goed is. Uit de privacytest is gebleken dat de kennis omtrent de verwerking van persoonsgegevens onder de medewerkers onvoldoende is. Medewerkers verzamelen het liefste zoveel mogelijk informatie om in hun ogen de betrokkene zo optimaal mogelijk te kunnen helpen, maar deze gedachtegang dient te worden omgebogen naar een gedachtegang waarbij gegevens enkel worden verzameld op basis van het “need to know” principe. Het opstellen van een privacybeleid en een privacyprotocol wil nog niet zeggen dat de medewerkers van CJG+ de Kempen hier ook daadwerkelijk naar gaan handelen.

Bij het creëren van de bewustwording is het eveneens belangrijk aandacht te schenken aan de verantwoordelijkheden. Wie is er verantwoordelijk voor de verwerkingen van persoonsgegevens intern en extern. Intern zijn hierover afspraken opgenomen in het nieuwe privacybeleid. CJG+ de Kempen dient deze afspraken bekend te maken aan de medewerkers. Extern is het belangrijk om bewerkersovereenkomsten op te stellen met externe partners die zelf geen verantwoordelijke in de zin van de Wbp/AVG zijn. Ligt er een bewerkersovereenkomst ten grondslag aan een samenwerking, dan is het noodzakelijk om een controlesysteem in te voeren. Een dergelijk controlesysteem ontbreekt momenteel, maar de Kempengemeenten zijn verantwoordelijk voor de gegevensverwerking door de bewerker, dus schort het bij de bewerker aan een deugdelijke privacywaarborging, dan is de betrokkene daar de dupe van, maar worden de Kempengemeenten verantwoordelijk gehouden. Hiermee staan in verband de externe signaleringssystemen op basis waarvan signalen binnen komen bij CJG+ de Kempen. Komt er een melding vanuit bijvoorbeeld de politie, dan dient hier een convenant onder te liggen. Gegevensuitwisseling is niet zomaar toegestaan is gebleken uit het theoretisch kader in hoofdstuk 2. De documentatieplicht in de AVG is zeer strikt en dient zorgvuldig te worden nageleefd. Dit geldt voor zowel intern als extern. Een laatste aanbeveling verdient het instellen van een datalekprotocol voorzien van definities, een duidelijke procedure en belegde verantwoordelijkheden. De benodigde documentatie ontbreekt en behoeft daarom de nodige aandacht. Het betreft in deze geen aanbeveling sec. voor CJG+ de Kempen, maar CJG+ de Kempen maakt onderdeel uit van de Kempengemeenten, de GRSK, en heeft daardoor zeer zeker baat bij een goed ingericht en functionerend datalekprotocol.

Het aanstellen van een functionaris gegevensbescherming kan met het oog op de aanbevelingen ondersteuning bieden en is met ingang van 25 mei 2018 een verplicht in te stellen functie. Diegene zal niet alleen beschikbaar zijn voor vragen rondom privacy, maar zal ook zorg dragen voor controle op de verwerkingen van persoonsgegevens die plaatsvinden.

Literatuur en bronnenlijst

Literatuur

Bruggeman & Nacinovic 2017

Kees-Willem Bruggeman, Hans Nacinovic, *Wetgeving gemeentelijk sociaal domein*, Deventer: Wolters Kluwer 2017

Bruning, Liefwaard & Vlaardingerbroek 2016

Marielle Bruning, T. Liefwaard & Paul Vlaardingerbroek, *Jeugdrecht en jeugdhulp*, Leiden: Reed Business 2016.

Janssen 2011

Lydia Janssen, *De Kleine Gids Omgaan met privacy en beroepsgeheim in de jeugdzorg*, Deventer: Wolters Kluwer Nederland B.V. 2011.

Jansen 2015

Lydia Janssen, *De Kleine Gids, Privacy en beroepsgeheim in sociale domein 2015*, Deventer: Wolters Kluwer Nederland B.V. 2015.

Kranenborg & Verhey 2011

H.R. Kranenborg & L.F.M. Verhey, *Wet bescherming persoonsgegevens in Europees perspectief*, Deventer: Kluwer 2011.

Westin

Alan Westin, *Privacy and Freedom*, Columbia: IG Publishing 2015.

Handleidingen

A.W. Duthler en A.J. Biesheuvel RA RE, *Het Europees privacyrecht in beweging, een overzicht van actuele ontwikkelingen en mogelijke consequenties voor werkzaamheden van IT-auditors*, februari 2013.

Rechtshandelingen Europese Unie

COM (2012) 10 def.

COM (2012) 11 def.

Aangenomen Teksten Europees Parlement, 1314, vergadering 12 maart 2014 deel I, PE 531.357.

Internetbronnen

Woordenboek

<<http://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/betekenis/nederlands/privacy>.

Privacy een groot goed?!

http://www.vbk.nl/media/665438/privacy_een_groot_goed.pdf.

The right to privacy

http://groups.csail.mit.edu/mac/classes/6.805/articles/privacy/Privacy_brand_warr2.html.

Meldplicht datalekken

https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/sites/default/files/atoms/files/richtsnoeren_meldplicht_datalekken_0.pdf.

De Kempengemeenten

http://www.kempengemeenten.nl/kempen/algemeen_42015/.

Autoriteit Persoonsgegevens

<https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/>

Verdragen

EVRM

Verdrag inzake de rechten van het kind

Verdrag 108

AVG

Wetten

Ambtenarenwet

Burgerlijk Wetboek

Grondwet

Jeugdwet

Participatiewet

Wet bescherming persoonsgegevens

Wet geneeskundige behandelovereenkomst

Wet maatschappelijke ondersteuning 2015

De privacyboom van CJG+ de Kempen

